

SZAKTÖRTÉNET

A BRIT ÉS AZ AMERIKAI LÉGIDESZANT FEGYVERNEM ALKALMAZÁSÁNAK, SZERVEZETÉNEK ÉS HADITECHNIKAI ESZKÖZEINEK FEJLŐDÉSE (1939-1945)

Turcsányi Károly – Hegedűs Ernő¹

I. RÉSZ.

Bevezető gondolatok

A tanulmány a haditechnikai eszközök fejlődését vizsgálva elemzi a brit és az amerikai légideszant csapatokat, létrehozásuktól a második világháború végéig. A brit és az amerikai légideszant csapatok együttes ismertetését a részben közös hadműveletek, illetve a részben közös haditechnikai eszközrendszer indokolta. A vizsgálat elvi alapját a haditechnika, a harceljárás és a katonai szervezet összefüggését feltáró hadtudományi törvényszerűség² képezi. A tanulmány első részében a harceljárás elméleti alapjait, a légideszant fegyvernem jelentősebb hadműveleteit mutatjuk be. A hadműveleti elmélet leírásával párhuzamosan azoknak a katonai teoretikusoknak, köztük egy katonapolitikusnak a munkásságát is ismertetjük, akiknek a legmarkánsabb szerepe volt a légideszant csapatok felállításában. Megemlítjük a légideszant csapatok felállítását ellenző szakértőket is. Második lépésként részletesen ismertetjük a légideszant csapatok felszerelését és fegyverzetét. A tanulmány harmadik részeként a légideszant fegyvernem szervezeti struktúrájának változásait elemezzük. Végezetül a haditechnika, a harceljárás és a szervezeti változások területére vonatkozó következtetéseket fogalmazzuk meg.

---

¹ Prof. Dr. Turcsányi Károly nyá. mk. ezredes, ZMNE tanszékvezető egyetemi tanár.

Hegedűs Ernő százados, ZMNE doktorandusz, MH Haditechnikai Ellátó Központ.

² Dr. Turcsányi Károly: Az ember – haditechnika rendszer a tudományos technikai forradalomban, Honvédelem, 1988/8. sz. 83-93. o.

1. A brit és az amerikai légideszant fegyvernem alkalmazási elvei és jelentősebb hadműveletei

1.1. A légideszant hadviselés hadműveleti elméletének és harc-eljárásainak létrejötte

Az ejtőernyős csapatok alkalmazásának gondolata *William Mitchell* katonai teoretikusnak köszönhetően már igen korán megjelent az amerikai katonai gondolkodásban. *William Mitchell 1879-ben született, diplomata szülei európai tartózkodása alatt, a francia Nice-ben.* Egyetemi tanulmányait követően 1898-ban önkéntesnek állt egy gyalogezredhez **Wisconsinban.** A spanyol-amerikai háborúban hadnagyként szolgált. 1901-ben az akkor új csapatnemnek számító híradó alakulatokhoz került, ahol megismerkedhetett a vezetékes majd később a vezeték nélküli hírközlés, a fényképezés illetve a gázballonokkal végzett légi felderítés feladataival és technikai eszközeivel. A több nyelven beszélő fiatal tisztet 1903-ban századossá léptették elő, majd 1907-ben kezdte meg tanulmányait a vezérkari iskolán, amelyet 1909-ben fejezett be.

A ballonos megfigyelések felváltására az *Egyesült Államok haderejénél 1911-ben kezdték meg az első repülőgépek rendszeresítését, így Mitchell századost ebben az évben repülőgép-vezetői tanfolyamra vezényelték.* A következő évben kezdte meg tevékenységét a vezérkar-nál, mint annak legfiatalabb tagja. 1915-ben megbízták a híradó csapatok repülő részlegének szervezésével, egyúttal őrnaggyá léptették elő. *Az Egyesült Államok európai háborús szerepvállalása kapcsán Mitchell számos repülő-parancsnoki beosztást töltött be a francia fronton.* 1917-re ő volt az amerikai expedíciós haderő repülő csapatainak parancsnoka. A jelentős számú nagy kapacitású bombázó repülőgép állományra támaszkodva stratégiai bombatámadásokat is vezetett. A csapatok szállítására is alkalmas bombázók³ birtokában, illetve az ejtőernyő megjelenését követően *Mitchell – a világon először - javasolta az ejtőernyős alakulatok felállítását, illetve a Metz térségében zajló hadmű-*

---

³ Az ejtőernyősök szállítására a tábornok a brit és amerikai légierőnél egyaránt rendszeresített, mindkét országban gyártott Handley Page bombázó repülőgépet kívánta felhasználni, melynek teherbírása és a törzsben rendelkezésre álló belső tere lehetővé tette ejtőernyősök szállítását.

veletek folyamán kidolgozta és előkészítette⁴ egy hadosztály szintű légi szállítású deszant bevetését a német vonalak mögött. A műveletre végül nem került sor, mivel az események túlhaladták azt. *Mitchell* a légideszant bevetésében látta az I. világháború állásharcainak megoldását. A légideszantot az ellenséges védelmi vonal mögött, a saját erők támadásának irányában vetették volna be. Az ilyen módon két irányból támadás alá került védelmet sokkal könnyebb lett volna áttörni.

A háború után – immár tábournokként – jelentős erőfeszítéseket tett az önálló légierő megteremtése érdekében. Számos, a haditengerészeti légierővel kapcsolatos kísérletet vezetett, melyek folyamán bebizonyította a páncélozott csatahajók légierő általi sebezhetőségét. *1924-ben – felhívva a figyelmet az új szállító repülőgép típusok egyre inkább figyelemre méltó technikai paramétereire – széles körű kampányba kezdett a légierő légi szállítási képességének megteremtése érdekében⁵.* Egy évvel később egy texasi gyakorlalon bemutatta az amerikai tábournokoknak az ejtőernyősök támadását. Habár a gyakorlalon egy gépágyút is ledobtak a kísérleti ejtőernyős csapatok, a konzervatív gondolkodású tábournokokat nem sikerült meggyőznie igazáról. *1925-ben az immár túl sok területen forradalmi változást sürgető, ezáltal érdekcsoportokat sértő Mitchell vezérőrnagyot egy bírósági tárgyalás keretében feletteseivel szembeni kritikus véleményformálásáért meghurcolták, így távoznia kellett a haderőből.* A tábournok a polgári életben is a repülés ügyével foglalkozott, emellett számos publikációt jelentetett meg a katonai repüléssel és a korszerű hadviseléssel kapcsolatos újszerű elképzeléseiről. Így továbbra is hatást gyakorolt a katonai vezetők gondolkodására. Egy 1931-es és egy 1933-as hadgyakorlalon – feltehetően *Mitchell* jelentős szerepvállalásával – már nagyobb mennyiségű tüzérségi eszköz ejtőernyős deszantolásával is kísérleteztek. Ezek a kezdeményezések végül mégis folytatás nélkül maradtak. *Mitchell* a légideszant alakulatok felállításával és alkalmazásával kapcsolatos elképzeléseit összekötötte az önálló légierő létrehozásának gondolatával, és síkra szállt egy stratégiai bombázó-légierő felállítására, illetve a haditengerészeti légierő létrehozására mellett. Eredményt azonban nem ért el egyik elképzelésével sem. Munkássága – kudarcai ellenére – mégis kiemelkedő az amerikai légideszant csapatok létrehozása területén. Egyrészt felismerte és kinyilvánította, hogy *„a légierők, a légi úton szállí-*

---

⁴ Tóth Loránd: Ejtőernyős deszant. Zrínyi kiadó, Budapest, 1987. 8. o.

⁵ Hurley, Alfred F.: Billy Mitchell: Crusader for Air Power. Indiana University Press, Bloomington, 1975. 118. o.

tott és ejtőernyős csapatok rendkívül jelentős szerepet fognak játszani egy második világháborúban”⁶, másrészt a nagy ellenállás ellenére is megtette az első fontos lépéseket a korszerű légiere és a légideszant csapatok megteremtése érdekében. Mivel az általa javasolt változtatások mindegyike helytállónak bizonyult és egytől-egyig megvalósításra került a világháború folyamán, halála után közel egy évtizeddel, „*a katonai repülés területén tett kivételes szolgálataiért*”⁷ a **Kongresszusi Érem a Becsületért** kitüntetését adományozták részére.

Mitchell gondolatai a harmincas években még túl korainak bizonyultak hazájában. Az 1933-as hadgyakorlat kísérleti ugrásai után hosszú szünet következett az amerikai légideszant csapatok fejlődésében. A szovjet és a német szervezet-fejlesztések hatására 1939-ben felállításra került egy ejtőernyősszázad, és megkezdte működését egy kísérleti törzs, amely elméleti szinten vizsgálta a légideszant harcászati lehetőségeit. Az ejtőernyős csapatok fejlesztésével kapcsolatos bizonytalankodás egészen 1941. májusáig tartott az Egyesült Államokban, amikor a német légideszant-alakulatok néhány nap alatt elfoglalták **Kréta szigetét**. Ekkor – brit szövetségesükkel egyetértésben – a légideszant csapatok dinamikus fejlesztésébe kezdtek. A második világháború folyamán már nem voltak képesek elérni a német légideszant-alakulatok technikai színvonalát, azonban jóval meghaladták a szovjet, vagy más országok által elért szintet, és különféle hadszíntereken jelentős sikereket értek el ezekkel az alakulatokkal. *Az új fegyvernem jól illeszkedett a haditengerészeti nagyhatalom hadviselésébe, mivel ezeket az erőket a partraszállási hadműveletek támogatása céljából szinte minden alkalommal bevetették.* Hasznosnak bizonyultak a légideszantok a dzsungellel fedett területeken lefolytatott hadműveletek során is. *Mivel az Egyesült Államok haditengerészeti tevékenységének döntő többsége az elsődleges érdekelttségi zónának tekinthető csendes-óceáni hadszíntéren zajlott, így a légideszantokat is gyakran vetették be ezen a jellemzően dzsungellel borított területen. A hadszíntér földrajzi viszonyait figyelembe véve 1941-től 1943-ig az Egyesült Államok hadereje kialakított egy légideszant harceljárást, amely lényegében az ejtőernyős-lövész és ejtőernyős-tüzér egységekkel megerősített légideszanti-műszaki alakulatokra és az ezek által épített és biztosított tábori repülőtérré nagy tömegben deszantolt légi szállítású gyalogságra épült.* Az eljárás ará-

---

⁶ Mucs Sándor – Kovalcsik József: A légideszant csapatok fejlődésének áttekintése a két világháború között és alkalmazásuk a második világháborúban. Hadtörténelmi Közlemények, 1962. 2. sz. 6. o.

⁷ Grant, R. R.: A repülés évszázada. Magyar Könyvklub, Budapest, 2003.

nyait tekintve néhány zászlóalj erejű ejtőernyős erő és hadosztály szintű légi szállítású lövész alakulat együttes alkalmazását célozta meg. A módszer – a tábori repülőterek kiépítésére kifejlesztett korszerű eljárásnak köszönhetően – lehetővé tette az amerikai légierő által rendszeresített, polgári repülés típusaival egyező, speciális katonai képességekkel nem rendelkező, nagyméretű szállítórepülőgép-flotta alkalmazását. Ezt a módszert alkalmazták a csendes-óceáni térségben a hadműveleti szintű légideszant műveleteknél, a kisebb szigeteken végrehajtott partraszállásoknál pedig zászlóalj szintű ejtőernyős deszantokra támaszkodtak. A kevés számú ejtőernyős és jelentős mennyiségű légi szállítású gyalogság bevetésére építő harceljárás több esetben sikerrel vizsgázott a csendes-óceáni hadszíntéren, hiszen eredetileg is annak a térségnek a viszonyaira dolgozták ki. Ennek függvényében 1943-ig nem is hoztak létre zászlóalj szint feletti ejtőernyős egységeket. **1942 végén azonban úgy alakult a katonapolitikai helyzet, hogy az USA egyértelmű, egyre fokozódó mértékű katonai szerepvállalásra kényszerült az európai hadszíntéren.** A csendes-óceáni hadszíntéren bevált kombinált harceljárás természetesen kevésbé elégitette ki a kontinentális, mérsékelt égövi körülmények között végrehajtani kívánt európai légideszant műveletek igényeit. **1943-tól ezért fordulat állt be az alkalmazott amerikai légideszant harceljában, és – főként brit mintára – megkezdtek néhány, szándékaik szerint nagyobb számú vitorlázógépes egységet tartalmazó légideszant magasabbegység felállítását.** Az amerikai légideszant csapatokat – az újonnan felállított magasabb egységeket is – a háború egész időtartama alatt mégis inkább a könnyű ejtőernyős alakulatok túlsúlya jellemezte. A korszerű ejtőernyővel dobható felszereléssel és fegyverzettel jól ellátott, korszerű repülőgépeken nagy tömegben szállított amerikai légideszant-alakulatok összességében eredményesen harcolták végig a háborút.

Brit részről a harmincas évek folyamán szintén elutasításra talált a légideszant csapatok felállításának gondolata. A gépesített hadviselés elveinek megfogalmazásában oly nagy szerepet játszó brit katonai teoretikusok, **John Charles Fuller** és **Basil H. Liddel Hart** kidolgozták a páncélos csapatok alkalmazásának elveit és szorgalmazták a gépesített dandárok felállítását, de a légideszant csapatok szerepét nem ismerték fel a gépesített hadviselésben, így ezzel a területtel alig foglalkoztak. **Liddel Hart** kiemelten fontos tényezőként kezelte a gépesített

csapatok közvetlen légi támogatását, azonban írásaiban⁸ megjegyezte, hogy a brit légierő távolsági bombázó koncepciója, és az ennek mentén végrehajtott intenzív fejlesztés teljes mértékben elvonta az erőforrásokat, így a gépesített csapatok légi támogatása belátható időn belül csak elvi kíváncsi maradt. Légideszant csapatokkal – mint a légierő támogató tevékenységének egyik változatával – **Liddel Hart** így nem foglalkozott. **Fuller** kiemelten fontosnak tartotta a légierő szerepét a gépesített hadviselésben, de csak mint a légifölény kivívására, felderítésre és mélyen a háterszágban elhelyezkedő ipari objektumok bombázására alkalmas erőt. A mozgékonyt a korszerű harc elsődleges elemeként megjelölő⁹ Fuller 1932-ben így írt *a légideszant csapatok alkalmatlanságáról*: „*Annak ellenére, hogy ejtőernyősöket lehet ledobni és csapatokat lehet szállítani – vitorlázó, vagy csapatszállító repülőgépekkel – egy adott területre, a repülőgép, mint harceszköz képtelen (legalábbis a jelenlegi időszakban) elfoglalni egy megerősített állást.*”¹⁰ **Fuller** – aki láthatóan ismerte a légideszant csapatok alkalmazási formáinak mindegyikét – elutasító véleményét a szállító repülőgépek elégtelen terhelő képességével indokolta. Ezzel szemben az első világháború folyamán az amerikai **Mitchell** éppen a brit bombázó repülőgépek szállító-kapacitására építette volna ejtőernyős vállalkozását. Ennek realitását támasztja alá az a tény, hogy a bombázó repülőgépek bázisán, majd azok továbbfejlesztésével a húszas években éppen a brit polgári társaságok indították meg távolsági utas-járataikat, gépenként 20-40 fős utaslétszámmal. A harmincas évekre a brit légierő már felállította szállító-repülő századait. Ekkorra végrehajtottak néhány kisebb légi szállítási műveletet, így rendelkeztek ezen a területen tapasztalatokkal. Az **Irvin** ejtőernyők gyártása és a **Brit Ejtőernyős Társaság** tevékenysége¹¹ már a húszas évek végén megteremtette a katonai ejtőernyőzés technikai hátterét. (Az ejtőernyőt azonban a légierő csak személyi mentőeszközként hasznosította.) **Fuller** légi szállító képességgel kapcsola-

---

⁸ Száva Péter (szerk.): Szemelvények a burzsoá katonai teoretikusok műveiből. A páncélos háború elméletének képviselői: Liddel Hart, Fuller, De Gaulle. ZMNE Egyetemi Kiadó, 1972. 44. o.

⁹ Bombay – Gyarmati – Turcsányi: Harckocsik 1916-tól napjainkig, Zrínyi, Budapest, 1999. 155.

¹⁰ Száva Péter (szerk.): Szemelvények a burzsoá katonai teoretikusok műveiből. A páncélos háború elméletének képviselői: Liddel Hart, Fuller, De Gaulle. ZMNE Egyetemi Kiadó, 1972. 118. o.

¹¹ Dombi Lőrinc: Selyempupolák: fejezetek az ejtőernyő történetéből. Zrínyi, Budapest, 1993. 36, 46, 51. o.

tos kritikái észrevétele tehát nem volt feltétlenül precíznek mondható. 1932-es írásában mindössze néhány mondat erejéig érinti a légi szállítás, a légi ellátás és a légi deszantok kérdéskörét. A jövőre vonatkozó véleményét sem fejtette ki, holott éppen a harmincas évek elején fejlődött a repülés a legdinamikusabban, számos új technikai megoldás és számos új típus jelent meg¹². **Fuller** légideszant csapatokkal kapcsolatos elutasító véleménye vélhetőleg annak is betudható, hogy egyes speciális - például erdős hegyes terepen végrehajtott vadászharcon vagy megszálló - feladatokon kívül szinte egyáltalán nem szánt szerepet a gyalogságnak. **Összességében tehát elmondható, hogy a harmincas évek legismertebb brit katonai teoretikusai körében a légideszant csapatok felállításának gondolata elutasításra talált.** Ugyanakkor **Liddel Hart és Fuller** légi-deszantokkal kapcsolatos közömbös, illetve elutasító véleményalkotása mellett ki kell emelni a gépesített hadviselés kifejlesztésében és meghonosításában betöltött kiemelkedő szerepüket, ami **végző soron lehetővé tette, hogy a megkésve, más országok példája alapján létrehozott brit légideszant csapatokat 1944-re a gépesítettség magas szintjén álló erővé fejlesszék.**

A brit légideszant csapatok felállításának kérdéséhez kapcsolódva meg kell említeni a külföldről érkező hatásokat is. A harmincas évek közepén a brit katonai vezetés számára rendelkezésre állt a légideszant csapatokkal kapcsolatos szovjet tapasztalat. Magas rangú brit tisztek megfigyelőként részt vettek azokon a gyakorlatokon, amelyeken a szovjet légideszant csapatok bemutatkoztak. A két ország közötti viszony lehetővé tette a tapasztalatok és információk bizonyos mértékű áramlását. A szovjet példák mellett az olasz és a német haderőfejlesztés légideszantokra vonatkozó eredményei is az új fegyvernem brit haderőn belüli korábbi megteremtésére ösztökélhették volna a katonai vezetőket. A brit tábornokok 1936-ban szovjet példák alapján meg is vizsgálták a légideszant csapatok felállításának lehetőségét, azonban végül túlzottan költségesnek minősítették,¹³ és időlegesen elvetették ezt a gondolatot. A hadviselésről vallott hagyományos brit felfogás eredményeképpen inkább költöttek jelentős pénzüsszegeket a brit tengeri hatalmat szimbolizáló flotta fejlesztésére, mintsem olyan új fegyvernemekre, mint a légideszant vagy a harcokosi-csapatok. A légideszantok

---

¹² Megjelent a tisztán fém építésű, monoplán repülőgépek új generációja, amelyeket már zárt pilótafülkével és hidraulikus működtetésű behúzó futóművel rendelkeztek, tervezésüknél pedig korszerű aerodinamikai elveket alkalmaztak.

¹³ Barry Gregory: *The British Airborn Troops 1940-1945*. Garden City, Doubleday, 1974 14. o.

fejlesztését még 1939-ben sem kezdték meg, amikor már jelentős anyagi erőforrások áramlottak a haderő összes területének felfejlesztéséhez. A konzervatív brit katonai gondolkodás megváltoztatásához egy olyan méretű *katasztrofális vereség*¹⁴ volt szükséges, mint a brit flotta jelentős erőinek és a brit földközi-tengeri uralom jelentős részének elvesztését eredményező **1941. májusi krétai ütközet**, ahol a német haderő a légierő és a légideszant csapatok együttes alkalmazásával ért el sikereket. Egy olyan, határozott elképzelésekkel rendelkező és magas beosztású katonapolitikusra is szükség volt a tábornokok meggyőzéséhez és a légideszant csapatok felállításához, mint **Winston Churchill**, aki különös fogékonyságot mutatott a hadviselés új formái iránt.

A brit légideszant csapatok felállításában Winston Churchill miniszterelnök rendkívül jelentős szerepet játszott. *Az arisztokrata származású Churchill – katonadinasztia leszármazottja – tisztként kezdte pályafutását. A tisztiiskolát Standhurstban végezte. Katonai szolgálattát 1895-ben kezdte az akkor elitnek számító brit lovasság egyik ezredénél.* Indiában és Afrikában több hadjáratban vett részt. Aktív szolgálata alatt jelentős tapasztalatokra tett szert a reguláris és irreguláris hadviselés területén is. *Politikai pályafutása folyamán különféle pozíciókat töltött be, így 1911-ben belügyminiszter, majd 1915-ig az admirális első lordjaként a tengerészeti minisztériumot vezette.* 1916-ban alezredesi rendfokozatban tért vissza a haderőbe, és a franciaországi hadszíntéren zászlóaljparancsnoki beosztásban gyarapította katonai ismereteit. 1917-ben ismét visszatért a politikába, ekkor mint hadianyaggyártási és légügyi miniszter. *1939-től ismét a tengerészeti minisztérium élére került. 1940-től a második világháború végéig brit miniszterelnök, egyúttal a védelmi tárca birtokosa.* Ő irányította a vezérkari főnökök bizottságát is. Széles körű katonai tapasztalataira támaszkodva a katonapolitikus *Churchill határozott kézzel és nagy szakértelemmel avatkozott be a haderőfejlesztés kérdéseibe. Churchill 1940-ben egy éjtőernyős alakulat felállítására adott utasítást*¹⁵. A német légideszant győzelme Krétán bebizonyította, hogy nagy létszámú, megfelelően felszerelt légideszant bevetésével komoly eredményeket lehet elérni. *Churchill ezért 1941-ben már légideszant dandárok felállítását vette tervbe.* A brit haderő *Churchill határozott nyomására Krétát követően* néhány év alatt megtízszerezte légideszant erőit, és a gépesítetttség ma-

---

¹⁴ A stratégiai fontosságú Kréta szigetének elvesztése mellett a brit haditengerészet vesztesége összesen 42 különféle hajó volt.

¹⁵ Richard Townshend Bickers: Military Air Transport – The Illustrated History. Osprey, London, 1998. 37. o.

gas fokán álló légideszant hadosztályokat állított fel. A brit légideszant csapatok létrehozása és intenzív fejlesztése mellett **Churchill szorgalmazta és támogatta a különféle kommandó alakulatok, köztük a többségében légideszant harceljárással tevékenykedő Különleges Légi Szolgálat (Special Air Service) felállítását is**¹⁶.

A brit légideszant csapatok fejlesztése folyamán nem volt szükség hosszas kísérletezésre. A politikai vezetés egyértelmű utasítását követően mindössze a szovjet, olasz, amerikai és német légideszant csapatokról megszerzett információkra kellett támaszkodni. Leginkább a német légideszant csapatokról megszerzett információk felhasználása volt kézenfekvő. A brit katonai vezetés már az 1940 tavaszán lezajlott norvégiai és hollandiai német hadműveletek folyamán közvetlen információkhoz jutott az ejtőernyős csapatok, a rohamdeszant-vitorlázógépek és a légi szállítású erők alkalmazásának területén. Hollandiában egy légideszant harcászattal foglalkozó szabályzat is brit kézre került. **Az Anglia ellen tervezett német invázió kapcsán a brit katonai vezetés alapos elemzésnek vetette alá a német légideszant csapatok harceljárását és alkalmazási lehetőségeit, mivel a szigetország veszélyeztetett területein ennek alapján szervezték meg a légideszantok elleni védekezést és ellentevékenységet. Krétán tovább bővíthették a britek a légideszant hadviseléssel kapcsolatos ismereteiket.** Már a krétai német műveletek megkezdése előtt jelentős mennyiségű titkosszolgálati információhoz jutottak a német légideszant csapatokról, a harcok folyamán pedig közvetlen tapasztalatokat szerezhettek ezekről az erőkről. A krétai harcok folyamán egy komplett hadműveleti terv került brit kézre. A brit légideszant csapatok felállítása területén tehát egyfajta mintakövetés valósult meg, ami számos esetben figyelhető meg a brit légideszant műveletek során alkalmazott harceljárások esetén is. A normandiai partraszállást támogató légideszant műveletek tervezésekor a brit parancsnokok a hollandiai német légideszant akciókat, a kiemelt objektumok lerohanásával kapcsolatos német tapasztalatot vizsgálták. Ugyanakkor nagymértékben elősegítette a brit légideszant csapatok felállítását a brit haderő magas gépesítettségi szintje és az expedíciós haderő miatt nagy számban rendelkezésre álló könnyű haditechnikai eszköz, **kisméretű és tömegű harcjármű,** ami fokozottan alkalmas volt a légi szállításra. A brit légideszant csapatok 1943-ra olyan hadosztály szinten megjelenő katonai erővé váltak, amelyre a csapatok gyors és koncent-

---

¹⁶ Scheich Vilmos: Gerillák, diverzánsok, szabotőrök, különleges erők. Zrínyi kiadó, Budapest, 1971. 26. o. Churchill szerepét Kurt Rieder is hangsúlyozza „Különleges egységek a III. Birodalomban” című művében. (7-12. o.)

rált deszantolását lehetővé tevő *nagy számú vitorlázó repülőgép*, és a csapatoknak a földet érést követően magas szintű mobilitást garantáló *nagy számú járműtechnikai eszköz* jellemzett. Ezek a haditechnikai képességek lehetőséget teremtettek egy újszerű légideszant harceljárás bevezetésére. A brit légideszant csapatok nemcsak a haditengerészet partraszállási műveleteinek kis mélységű támogatásáért voltak alkalmasak, hanem képesek voltak a kontinentális hadviselés folyamán szükségessé váló, nagy mélységű deszant-műveletek végrehajtására is. Rendelkeztek olyan *vitorlázó repülőgéppel*, amellyel kiemelt objektumok kisebb alakulatokkal végrehajtott rohamdeszant-jellegű lerohanását kivitelezhették, ugyanakkor képesek voltak a jól védett objektumtól biztonságos távolságban, általuk megválasztott terepszakaszon hadosztály méretű erőt deszantolni, gyülekeztetni és a nagy számú járműtechnikai eszköz segítségével rövid időn belül a célobjektumhoz eljuttatni. A brit légideszant csapatok mobil harceljárása egy olyan minőségi előrelépést jelentett, ami a légideszantot a lövészalakulat kategóriából a gépesített erők kategóriájába emelte.

1943-ra megjelent egy másik sajátosan brit légideszant szervezet és harceljárás, a légideszant eszközökkel megvalósított különleges hadviselés. A brit különleges hadviselés elveinek kidolgozásában és a légideszant harceljárással tevékenykedő különleges hadviselés erő felállításában meghatározó szerepet játszott *David Stirling százados, a SAS megalapítója. David Stirling 1915-ben született. Tanulmányait Cambridge-ben végezte, műszaki területen. 1939-ben vonult be egy elit könnyűgyalogos egységhez, a Skót Gárdához.* A könnyű gyalogsághoz való viszonyát alapvetően meghatározták a professzionális hegymászásban szerzett tapasztalatai. Nem sokkal később *Stirling* egy új területen próbálhatta ki képességeit, mivel *Churchill* javaslatára és utasítására a brit haderőben megkezdték az új típusú hadviselés megvalósítására alkalmas kommandó alakulatok felállítását. A kommandó alakulatok 1940. évi felállításakor önként csatlakozott az egyik zászlóaljhoz. Már ebben az évben engedélyt kért előljáróitól arra, hogy a kiképzés részeként ejtőernyős ugrásokat gyakorolhasson. A kommandó hadviselés harceljárását az újonnan felállított alakulatoknál voltaképpen ekkoriban dolgozták ki. Aktívan hozzájárult az új harceljárások kidolgozásához, és írásban nyújtotta be az ejtőernyős és légi szállítású kommandók nagy mélységű műveleteire vonatkozó újszerű elképzeléseit. Javaslati a kis létszámú kommandók ellenséges mélységbe juttatására, légi ellátására, álcázott tevékenységére és kijuttatására egyaránt vonatkoztak. Elképzelésének lényeges elemét képezte, hogy kisméretű, könnyű fegyverzettel, híradó eszközökkel és műszaki anyagokkal felszerelt csoportok hatékonyan tevékenykedhetnek az ellenség mögöttes

területein, ha kellően nagy mélységben vetik be őket. Az ilyen csoportok vezetési, közlekedési és ipari kapacitásokat támadnak, és speciális képességekkel rendelkeznek. *Stirling szerint az SAS azért jött létre, hogy: „...mélyen az ellenséges vonalak mögött működjön, támadja a parancsnokságok központjait, a repülőtereket, az utánpótlási vonalakat...folyamatos hadműveleti tevékenységet folytasson titkos bázisokról az ellenséges területen és...megszervezze, kiképezze, felfegyverezze és irányítsa a helyi partizán elemeket.”*¹⁷ Az erők bejuttatására az ejtőernyős deszant-eljárást tartotta a legalkalmasabbnak. A rejtett tevékenység megvalósítása érdekében az éjszakai harcot tartotta célszerűnek, az erők kivonását pedig visszaszivárgással javasolta megoldani.

Stirling javaslatait előljárói elfogadták, így megkezdte a rendelkezésére bocsátott kommandó század új elvek szerinti kiképzését. Az első ejtőernyős bevetést 1941. novemberében hajtották végre, a tengelyhatalmak tábori repülőtereire ellen. Mivel ez a bevetés nem járt eredménnyel, egy időre elvetették a kommandók ejtőernyős bejuttatására vonatkozó elképzelést, és könnyű terepjáró gépjárművek alkalmazásával kísérleteztek. A speciálisan előkészített, könnyű és nehéz géppuskákkal felfegyverzett terepjáró gépjárművek mozgékonyágát kihasználva kifejlesztettek egy igen hatékony portyázó harcéljárást, amellyel jelentős technikai veszteségeket okoztak az ellenség repülőterein. Amikor 1943-ban ismét visszatértek az ejtőernyős behatolási eljárásokhoz, már könnyű terepjáróikat is magukkal vitték. *1944-re kialakult egy jellegzetes SAS típusú különleges hadviselés, amelyre olyan nagy mélységben alkalmazott, 10-50 fős létszámú ejtőernyős kommandók voltak jellemzőek, amelyek szorosan együttműködtek az ellenséges területen tevékenykedő titkosszolgálattal és az ellenállás csoportjaival.* A főként szakasz, illetve század szintű kommandók haditechnikai eszközeinek szerves részét képezték az ejtőernyővel deszantolt, rohamvállalkozások céljából erősen felfegyverzett könnyű terepjárók, aknavetők és könnyű lövegek. A nappal, erdős területen rejtőzködő kommandók diverziós tevékenységüket főként éjjel fejtették ki. Emellett kisebb csoportjaik hagyományos mélységi felderítő tevékenységet is folytattak, elősegítve ezzel a légierő célkiválasztását. A *Stirling* által kidolgozott új típusú különleges hadviselés tömeges alkalmazást nyert és *sikeresnek bizonyult* a háborús évek folyamán, olyannyira, hogy az **SAS** azóta is mintaként szolgál a világ haderőiben

---

¹⁷ Ryan – Mann – Stilwell: A világ különleges katonai alakulatai, Ventus Libro Kiadó, Budapest 2003. 41. o.

tevékenykedő különleges erők számára. A hagyományos légideszant alakulatok ejtőernyős és vitorlázógépen szállított egységei, illetve az ezeket kiegészítő légi szállítású gyalogság mellett a britek által felállított, légideszant eljárást alkalmazó, tömegesen bevetett különleges hadviselés erők 1943-tól a *légideszant hadviselés* egyik pillérét alkották.

1.2. A szicíliai partraszálláskor bevetett hadműveleti szintű légideszant

1943. július 10. és 13. között, a brit 8. hadsereg és az amerikai 7. hadsereg első napon partra szálló **7 lövész és 2 harckocsi hadosztályának** támogatása érdekében vetették be a szövetséges légideszant csapatokat, tervezetten **két hadosztály** erővel. A rossz időjárás miatt végül összességében két amerikai ejtőernyős ezred és egy ejtőernyős tüzér osztály, illetve egy brit légideszant dandár és egy ejtőernyős ezred bevetésére került sor, ami a tervezett erőknek hozzávetőleg a 60%-át tette ki. A szövetségesek a partraszállást megelőző két hónapban az ellenséges repülőterek és légierő pusztításával kivívták a térségben a légi fölényt, és bombázásokkal készítették elő a partraszállást. *A két légideszant hadosztály feladata brit részről egy Siracusa melletti, amerikai részről egy Gelától északra fekvő repülőtér elfoglalása, illetve egy kulcsfontosságú híd birtokba vétele* és az ellenséges tartalékok inváziós partszakaszok felé történő előrevonásának akadályozása volt. *A partraszállást megelőzően, július 7-én a Special Air Service 6 fős csoportja megtévesztés céljából egy repülőteret támadott Szardínián.* A partraszállási műveletet a légierő 4900 bombázó- és vadászrepülőgép bevetésével támogatta. *A légideszant erők első hulláma 10-én délután emelkedett a levegőbe. A légideszantot 472 szállító repülőgép és 133 tehervitorlázó juttatta a célterületre, két éjszaka alatt.* A bevetés mélysége 10-15 km volt. A brit erők kötelékében vetették be a vitorlázó repülőgépek többségét, mintegy 113 eszközt, az amerikai légideszant csapatok viszont többségében ejtőernyős célba juttatást alkalmaztak. Habár 50 brit vitorlázógép a hibás navigáció miatt a tengerbe zuhant, és saját csapataik légvédelmi tüzet vezettek a szövetséges légideszantra, amelynek célterületre juttatását a viharos időjárás is nehezítette, feladataikat lényegében végrehajtották. *Egy brit ejtőernyős ezredet július 13-án éjjel ledobtak a cataniai reptér közelében.* Az ejtőernyősezred elfoglalta a kijelölt primasolei hidat. Pozíciójukat azonban nem tudták megszilárdítani, így a német erők két nappal később visszafoglalták a hidat, és még néhány napon át tartották, megakadályozva a brit erők kijutását a cataniai síkságra. Az ejtőernyőn ledobott amerikai légideszant

csapatok a viharos időben nagy területen szóródtak szét, ami akadályozta feladataik végrehajtását. Ennek ellenére sikerrel tartóztatták fel az ellenséges tartalékokat a **Niscemiből Gelába** vezető úton, emellett megszálltak és tüzérségükkel sikeresen meg is tartottak egy kulcsfontosságú hegygerincet. ***Összességében csak részben nevezhető sikeresnek a szövetségesek szicíliai partraszállását támogató légideszant művelet.*** Számos probléma nehezítette a csapatok tevékenységét, sok esetben nem került sor a kijelölt célok elfoglalására sem. Bebizonyosodott, hogy a vitorlázó gépen deszantolt erők még kedvezőtlen időjárás esetén is kevésbé hajlamosak a szétszóródásra. A rendkívül kedvezőtlen időjárási körülmények mellett mindenképpen megemlítendő, hogy ez volt a rövid idő alatt felállított **szövetséges légideszant csapatok első jelentős** bevetése.

1.3. Amerikai légideszant-művelet Új-Guinea szigetének elfoglalásakor

Az amerikai haderő 1943 júliusában, majd szeptember 5. és 22. között két megerősített ezred erejű ejtőernyős, illetve egy hadosztály és két zászlóalj erejű légi szállítású légideszantot vetett be az Új-Guinea elfoglalásáért vívott hadművelet támogatására. 1943. nyarán kezdték meg a hadműveletet. A légideszant alkalmazását akkor határozta el a katonai vezetés, amikor **Új-Guinea** délkeleti részén partra szálló amerikai erők előrenyomulását a japán haderő megállította. A jelentős veszteségeket követelő frontális támadás erőltetése helyett ebben a helyzetben célszerűnek tűnt a légideszant alakulatok széles körű alkalmazása a támadás támogatása, a kiépített védelem áttörésének megkönnyítése érdekében. A szövetséges hadvezetés – kihasználva, hogy a japán erők a nagy kiterjedésű, nehezen járható dzsungellel borított szigetnek csak egyes részeit szállták meg – ***egy légi szállítású műszaki és egy biztosító feladatokat ellátó lövészzászlóalj bevetésével repülőteret hozott létre*** az ellenség mögöttes területein, Új-Guinea egy távoli pontján. A repülőter kiépítését követően július végétől vadászrepülőgépeket üzemeltettek onnan, amelyek egy hónap alatt kivívták a sziget feletti teljes légifölényt. ***Szeptember 5-én egy tüzér osztállyal megerősített ejtőernyős ezred elfoglalta a 60 km-re az ellenség mélységében lévő, használaton kívüli Nadzab repülőterét.*** Mivel az elhanyagolt repülőter működőképességének megteremtéséhez további munkálatok voltak szükségesek, ***7-én egy műszaki zászlóaljat is deszan-***

tolta, amely munkagépeivel két nap alatt újjáépítette a kifutópályát.¹⁸ Az ejtőernyős csapatok által biztosított repülőterre ezután *légi szállítással juttattak el egy lövészadosztályt*, amelyet **420** fordulóval két nap alatt deszantoltak a szállító repülőgépek. Az általános támadás megindulását követően a japán csapatokat így már egyidejűleg három oldalról támadhatták: **egyrészt** a szárazföldi erők felújították támadó tevékenységüket, **másrészt** a haditengerészet jelentős erőkkel hajtott végre egy újabb partraszállást, **végül** pedig a nadzabi légideszant is megkezdte támadását a harmadik irányból. A japán erők szétforgácsolódtak, és sorra feladták védelmi állásaikat.

Az ellenség üldözésére *szeptember 16-án 70 km-es harcászati mélységben alkalmaztak egy légideszant századot*, amely – a légierő intenzív támogatása mellett – kulcsfontosságú terepszakaszt foglalt el az ellenség visszavonulási útvonalán. *Szeptember 22-én kétezer fős, jelentős tüzérséggel megerősített ezred szintű légideszantot alkalmaztak üldözésre* és kedvező fekvésű terepszakaszok elfoglalására. A légideszantok alkalmazásával sikerrel gátolták meg, hogy a menekülő ellenség visszavonulása folyamán a terep kihasználásával bárhol védelembe menjen át. *A légideszantok aktív részvétele az üldözésben lehetővé tette a sziget gyors megtisztítását, végső soron hozzásegítette az amerikai csapatokat a gyors és viszonylag kis veszteségeket követelő győzelemhez.*

1.4. Brit és amerikai légideszant-művelet a normandiai part-raszállásnál

Az európai második front megnyitását célzó "Overlord" hadművelet részeként 1944. június 6 és 7 között összességében hadtest erejű légideszant műveletre került sor. A hadművelet célja légideszanttal kombinált tengeri deszant kirakása a **Szajna-öböl** 80 km széles partszakaszán, 15-20 km mély hídfő birtokbavétele, és a hídfő jobb szárnyán elhelyezkedő **Cotentin-félsziget** elfoglalása a további anyagi-technikai támogatás szempontjából létfontosságú **Cherbourg kikötőjével** együtt. A normandiai partraszállás támogatására három légi-deszant hadosztály került bevetésre, *az amerikai 101. és 82., illetve a brit 6.* Összlétszámuk elérte a **35 000** főt. Ezt a légi-deszant erőt **2395** szállító repülőgép és **847** vitorlázó repülőgép szállította. A deszant

---

¹⁸ W. F. Craven – J. L. Cate: *The Army Air Forces in World War II*. the University of Chicago Press, Chicago, 1958 281. o.

harcának támogatása érdekében **500** ágyút és aknavetőt, **110** különféle típusú harcjárművet és **2000** tonna egyéb felszerelést raktak, illetve dobtak ki a célterületen, a partoktól átlagosan **10-15 km** távolságra. A légifölény megtartása, az ellenség erőinek lefogása, a szárazföldi csapatok és a légideszant harcának közvetlen támogatása céljából a hadművelet folyamán összesen **9000** vadász, vadász bombázó és bombázó repülőgépet vetettek be.

A légideszantok feladata kulcsfontosságú objektumok és terepszakaszok birtokba vétele és megtartása volt a fő erők beérkezéséig, emellett fel kellett tartóztatniuk a parti sáv felé előremozgó német tartalékokat is. Az **Overlord hadművelet** támogatása érdekében két, egymástól térben elkülönülő légideszant-műveletet hajtottak végre a szárnyakon. A partraszállás keleti szektorában, a **Sword partszakaszon** egy brit légideszant hadosztályt vetettek be egy partra szálló hadosztály támogatása érdekében, a nyugati szektorban pedig két amerikai hadosztály bevetésére került sor az **Utah partszakaszon** az első lépcsőben partra szálló gyaloghadosztály támogatására. Az **”Overlord”** hadművelet július 6-án éjjel negyed egykor vette kezdetét, amikor megkezdődött a német védelem bombázása, majd két órákor a légideszant csapatok bevetése. A légideszant célterületére és környékére a légierő bombázói **4500** bevetés során mértek csapást.

A **brit 6. légideszant hadosztály** azt a feladatot kapta, hogy foglalja el a **Caentól** északkeletre fekvő magaslatokat és az **Orne** folyó, illetve a caeni-csatorna hídjait, továbbá romboljon le öt másik hidat a **Dives** folyón, hogy az ellenséges erőket megakadályozzák az inváziós hídfő bal szárnyának oldalba támadásában. Ezen kívül végre kellett hajtaniuk egy nehéz parti üteg megsemmisítését Merville mellett, amely veszélyt jelentett a flottára és a partraszálló erőkre is. A hadosztálynak feladatai teljesítését követően védelembe kellett átmennie a partszakasz és a kulcsfontosságú **Caen** városa között félúton lévő terepszakaszon, megakadályozva a német tartalékok part felé mozgását és megtartva a birtokba vett hidakat és területet. A hadosztályt **733** repülőgép és **335** közepes és nehéz szállító-vitorlázógép szállította a célterületre.

A **6. légideszant hadosztály** első bevetésre kerülő eleme egy a ledobási és leszálló zónákat kijelölő, **mélyégi felderítő század** volt. Ezt követően került sor két **ejtőernyős dandár** ledobására és a különböző, kijelölt objektumok elfoglalására. Az ejtőernyős csapatok ledobásával párhuzamosan, az ellenség deszantelhárító tartalékainak lekötése céljából az éles ledobási zónáktól mintegy **70 km** távolságra a **Special Air Service különleges hadviselés** erői egy megtévesztő hadműveletet

hajtottak végre, nagy mennyiségű ejtőernyős bábu ledobásával zászlóalj szintű légideszant támadást imitálva. *(A SAS emellett további négy kommandót vetett be 6-án és 7-én a német tartalékok előremozgásának akadályozására, összesen zászlóalj erővel.)* A **6. légideszant hadosztály** ejtőernyős dandárainak gyülekeztetését követően a kijelölt zászlóaljak megkezdték a hidak és a fontos ütegállás elfoglalását. A terepviszonyoknak és az elfoglalandó objektum védelmi rendszerének megfelelő támadási módot választottak. *A Dives hídjait ejtőernyős erők foglalták el. Az Orne és a caeni-csatorna egymáshoz közel eső hídjai esetében zászlóalj szintű vitorlázógépes rohamdeszantot alkalmaztak, amellyel gyorsan és észrevétlenül közelítették meg az objektumot.* A jelentős kiépített védelemmel rendelkező merville-i ütegállásnál a tervek szerint ejtőernyős erők és az ütegállásra rárepülő könnyű vitorlázógépek kombinált támadását tervezték, végül azonban tisztán ejtőernyős csapatok bevetésével oldották meg a feladatot. A reggeli órákra sikerült felrobbantani a **Dives** kijelölt hídjait, és a mervillei üteget, illetve az **Orane** folyó átkelőhelyeit is elfoglalták. Nem sikerült viszont elfoglalni a **Caentól** északkeletre elterülő magaslatokat, amelyet kitartoan védett a német gyalogság.

Az ejtőernyős deszant erők elsődleges rohamfeladataik végrehajtását követően az elfoglalt objektumoknál védelembe mentek át, és *megkezdték a nehéz fegyverzetet szállító vitorlázó repülőgépek leszálló zónáinak előkészítését.* Emellett gondoskodta a zónák biztosításáról is. A vitorlázó repülőgépek első hulláma **72** gépből állt. Egy nehéz vitorlázógép könnyű bulldozert rakott ki, amellyel tovább folytatták a leszálló zóna kialakítását. Beérkezett továbbá **17** páncéltörő ágyú, illetve az ezek vontatásához szükséges könnyű terepjárók. A páncéltörő ágyúk harcbevételére jelentős mértékben hozzájárult ahhoz, hogy megszilárdítsák a leszálló zóna védelmét és visszaverjék azokat a német támadásokat, amelyeket páncélgránátos és felderítő alakulatok indítottak féllánctalpas lövészszállító járművekkel, rohamlövegekkel és felderítő harcjárművekkel, illetve kisebb harckocsi támogatással. A brit légideszant csapatok a nap folyamán visszaverték a leszálló zóna felszámolására irányuló német támadásokat¹⁹. Az **Orne** folyó nyugati oldalán a partra szálló erők néhány órával később elérték az ejtőernyősök által biztosított hidat, előrenyomulásukat azonban itt megállította egy német ellentámadás. A nehéz fegyverzettel is rendelkező inváziós főerőknek, illetve a partra szálló harckocsi hadosztálynak

---

¹⁹ Anthony Hall : D- Nap: Az Overlord hadművelet napról napra, Hajja és fia könyvkiadó, Debrecen, 2004. 131. o.

a légideszant hadosztályhoz történő beérkezésére csak 24 órával később került sor. Estére a légideszant erők befejezték a leszálló zónák előkészítését, így oda biztonságosan szállhattak le a 8 tonnás terheléssel érkező nehéz vitorlázógépek. A brit légideszant hadosztály harmadik dandárját képező légi szállítású dandár 250 vitorlázógép fedélzetén érkezett be. A légi szállítású gyalogság mellett ekkor deszantolták a hadosztály páncélozott felderítő ezredét is. **A nehéz vitorlázók 20 Tetrarch könnyű harckocsit és 9 Bren Gun Carrier páncélozott lövészszállító járművet, páncélozott felderítő harcjárműveket, illetve a légi szállítású könnyű tüzérezred néhány 75 mm-es könnyű tarackokkal felszerelt ütegét tettek földre.** A hadosztály nehéz elemeinek beérkezése már lehetővé tette a jelentősebb német támadások visszaverését is. A brit légideszant hadosztály 7-én is sikerrel verte vissza a német erők támadásait, mindaddig, amíg a nap végén a partra szálló főerők meg nem erősítették őket. A hadosztály halottakban és sebesültekben számított vesztesége a második harcnap végén **800** fő körül volt, ami a bevetett **6250** fős összlétszám **13%-a**. Ez átlagosnak mondható. A brit légideszant hadosztály a számára meghatározott feladatokat végrehajtotta, jelentős mértékben hozzájárult a partraszállást tervező katonai vezetők által kritikusnak ítélt **Sword partszakasz** sikeres megszállásához, a megfelelő mélységű hídfő kialakításához.

Az amerikai 82. és 101. légideszant hadosztályok feladata a **Cotentin** – félszigeten az **Utah** inváziós partszakasz kijáratainak, egyes útszakaszainak, hídjainak és településeinek elfoglalása volt. Emellett fel kellett tartóztatniuk az előre vont német tartalékokat, hogy a partszakaszon partra szálló inváziós erők megfelelő hídfőt alakíthassanak ki. Az amerikai hadosztályokat **1662** szállító repülőgép és **512** közepes szállító-vitorlázógép juttatta a célterületre. A brit ledobási zónától eltérően az amerikai deszantok célterületre vitelét erős köd és vastag felhőzet akadályozta. A kedvezőtlen időjárási feltételek miatt már a leszálló zónák megjelölésére bevetett mélységi felderítő század pontos ledobása is megghiúsult. A két amerikai légideszant hadosztály első, éjszaka ledobott lépcsőinek deszantolása így szinte véletlenszerűen történt. Ha a szállító repülőgépek felemelkedtek, nem láttak az alacsony felhőzet miatt, ha viszont leereszkedtek, intenzív német légvédelmi tűzbe kerültek. A két légideszant hadosztály erőinek többsége rendkívül nagy területen szóródott szét.

A 82. amerikai légideszant hadosztály 3x12 km-es területen ért földet **St. Mere Eglsétől** északra és gyülekeztetése meglehetősen hosszú időt vett igénybe. A második hullámmal, hajnalban érkező, nehéz fegyverzetet szállító **52** vitorlázógépből **32** érkezett be a

ledobózóna közelébe, a többi megsemmisült. A hadosztály állománya-
nyának egy része elgoglalta **St. Mere Eglisét**, védelmi vonalat épített ki
a falutól északra, ezzel egy létfontosságú útvonalat zárt le **Cherbourg
felé**. Az úton gépjárművével haladó német hadosztály-parancsnokot az
ejtőernyősök feltartóztatták és likvidálták. Ez nagyban hozzájárult a
német erők vezetési rendszerének további bénulásához. Sikeresen
elfoglaltak egy vasúti és egy közúti hidat, a **Merederet** folyó kijelölt
hídját azonban nem tudták birtokba venni. Fő feladatukat, egy
összefüggő védelmi vonal létrehozását sem tudták teljesíteni. A **82-esek**
vesztesége eltűnt személyekben, sebesültekben és halottakban számítva
a személyi állomány **57%-a** volt, ami igen magas érték. Veszteségeik
egy része abból adódott, hogy az ejtőernyősök egyes egységei a
légideszant elleni védelem céljából elárasztott területeken ért földet, így
sok katona vízbe fulladt.

Az **amerikai 101. légideszant hadosztálynak** a szétszóródás
ellenére nagyobb szerencséje volt, mert olyan **25x40 km-es** területen
ért földet, ahol nem voltak jelentős német erők. Hajnalban, az ejtő-
ernyősök által biztosított leszálló zónába érkező, **52** nehéz fegyverzetet
szállító vitorlázógép többsége sikeresen landolt. Ekkor összesen **24**
jármű – köztük egy buldózer – és **16** löveg ért célba. A **Utah**
partszakasról kivezető utak, az úgynevezett kijáratok közül kettőt
foglalt el a hadosztály állománya a kora reggeli órákban. Sikeresen
foglaltak el egy zsilipet is. Nem sikerült viszont elfoglalniuk a három
210 mm-es partvédő löveggel és légvédelmi tüzérséggel berendezett
megegerődített üteget, amelyet végül az amerikai haditengerészet lövegei
lőttek ki. A deszantosok megszálltak egy útkereszteződést a **Douve**
folyó mentén, biztosítva az inváziós partszakasz bal szárnyát. A **101-
esek** összvesztesége az eltűnt katonákat is beleértve **25%** körüli volt.

A jelentős szétszóródás miatt a bevetett légideszant erőknek
mindössze a **40%-a** harcolt szervezeten a **D-napon**, ami aggasztóan
alacsony arány, és látványos példája a többségében ejtőernyős egysé-
gekre épülő amerikai légideszant-hadviselés időjárással kapcsolatos
érzékenységének. Főként ez volt az oka annak, hogy a **D napon**
végrehajtott amerikai légideszant bevetés – a veszteségadatok alapján –
kudarcnak volt tekinthető. Kedvezőbb volt a kép az elért eredmények
oldaláról. A két amerikai légideszant hadosztály a nehézségek és a
magas veszteség ellenére létrehozott egy védelmi vonalat, amely védte
az **“Utah”** partszakaszt a német támadástól. Ezen a partszakaszon ezért
valóban csekély veszteségekkel sikerült megoldani a tengeri deszant
kirkását. A két amerikai hadosztály június 7-én és 8-án egyesült a

partra szálló szárazföldi erőkkel, és még egy hónapon keresztül folytatta harcát.

1.5. A Dél-Franciaországban végrehajtott partraszállás légi-deszant támogatása

1944 augusztus 8.-án, Dél-Franciaországban, partraszállás támogatására került sor légideszant bevetésre. A partraszállást **Cannes-től** nyugatra, a francia Riviérán egy **80 km** széles partszakaszon hajtották végre. A művelet végső célja a térségben található mélyvizi kikötők elfoglalása volt. *A légideszant művelet keretében egy hadosztály erősségű brit-amerikai csoportosítást vetettek be 9700 fővel. A légideszant erő magában foglalt egy brit légideszant dandárt, emellett amerikai részről megerősített ezred méretű erőt: egy mélységi felderítő századot; három ejtőernyős zászlóaljat; egy ejtőernyős tábori tüzér oszályt; egy ejtőernyős műszaki századot és egy vitorlázógépes lövész zászlóaljat.* A partraszállást két napos légi előkészítés előzte meg. Az első napon a haditengerészet tüzérségi előkészítését követően egy amerikai hadtest és egy francia páncélos hadosztály szállt partra.

A légideszant hadosztály tevékenységét **200** gépjármű és **200** löveg, illetve aknavető segítette, emellett kiemelkedően nagy mennyiségű, **7200** tonna egyéb terhet – haditechnikai eszközöket és hadtápanyagot – deszantoltak. Szállításukról **1000** repülőgép és közel 500 vitorlázó gondoskodott, biztosításukra és támogatásukra **3500** repülőgépet mozgósítottak, amelyeket **Korzika** szigetéről és kilenc anyahajóról működtettek. A bevetésre **Toulon** környékén, Fréjustól délnyugatra került sor, ahol a légideszant hadosztály repülőtereket, kisebb városokat és kulcsfontosságú útszakaszokat foglalt el. Emellett lekötötték és feltartóztatták a német tartalékokat is. Az első légideszant hullám – az ejtőernyős egységek – a hajnali órákban kezdték meg az ugrások végrehajtását a célterület felett. Reggelre az ejtőernyősök által előkészített és biztosított leszálló zónában landoltak a vitorlázó repülőgépek. Egy ejtőernyőszászlóalj és az ejtőernyős tüzérosztály az ellenállás erőivel együttműködve elfoglalta **St. Tropez** városát. Más légideszant egységek ezalatt bevették **Les Arcs** és **Le Muy** városát. A parttól 30 km-es távolságra lévő **Draguignan** városát is elfoglalta egy ejtőernyőszászlóalj, ahol fogjul ejtették az ott működő német hadtestparancsnokságot, sikerrel bénítva ezzel a védelem vezetési rendszerét.

A deszant célterületének távolsága a saját csapatoktól általában 10-15 km volt, önálló harctevékenységük időtartama rendszerint nem

haladta meg az egy napot. *A partraszállás megkezdésétől számított 24 óra múlva a szövetségesek szárazföldi erői elfoglalták Frejust.* A brit és az amerikai légideszant csapatok tevékenysége egyaránt sikeres volt, a számukra meghatározott célpontokat kivétel nélkül birtokba vették és a főerők beérkezéséig megvédték. Ugyanakkor veszteségeik sem voltak magasak. Az inváziós erők a sikeres partraszállást követően a visszavonuló német erők üldözésére és bekerítésére törekedtek. Habár a bekerítési művelet nem sikerült teljes egészében, a légideszantok bevetésének köszönhetően magas szinten tartott támadási ütem lehetővé tette, hogy az inváziós erők **57000** német katonát ejtsenek foglyul. *A partraszállás elsődleges stratégiai céljaként megjelölt, utánpótlás szempontjából stratégiai fontosságú kikötőket, Toulont és Marseille-t 23-án érték el a szövetséges erők.*

1.6. A Market Garden hadművelet

Az 1944. szeptember 17-én Hollandiában lezajlott Market Garden hadművelet folyamán hadtest erejű légideszantot alkalmaztak egy brit gépesített hadtest támadásának támogatására. A hadművelet célja az volt, hogy a megerősített német védelmi vonalakat megkerülve a támadó gépesített hadtest keljen át két csatornán, a **Maas és a Waal folyó hídjain** majd az **arnhemi Rajna-hídon**, és jusson ki mélyen a német hadiipar szívébe, a **Ruhr-vidékre**.

Összesen három légideszant hadosztály – két amerikai és egy brit – illetve egy lengyel légideszant dandár került bevetésre mintegy **34000** fő állománnyal, **570** ágyúval és aknavetővel, **2000** könnyű terepjáróval, teherautóval és egyéb járművel és **5300** tonna deszantolt felszereléssel és hadianyaggal. Ezeket az erőket és eszközöket **1600** szállító repülőgép és **478** vitorlázó szállította a helyszínre két nap alatt. A szállítást **2400** harci repülőgép biztosította. A gyors előrenyomulás érdekében a gépesített hadtest előretörésének tervezett útvonalán, Arnhemig sorban dobták le a három légideszant hadosztályt. A kiemelt fontosságú arnhemi hídnál a brit és megerősítésképpen a lengyel légideszant erőket vetették be. A légideszantok által elfoglalandó célobjektumokat igen nagy mélységben, a legtávolabbit és a legfontosabbat a saját vonalaktól 90 km távolságra jelölték ki.

Szeptember 17-én a kijelölt erők megkezdték a **Market Garden** hadművelet végrehajtását. A hadműveletet megelőzően 1400 bombázó – a szövetséges bombázóerő fele – végzett előkészítő bombázást a ledobási övezetek térségében. **Utrecht** körzetében megtévesztés céljából a **RAF** nagy mennyiségű ejtőernyős gumibábut dobott le, ami a

hadművelet első óráiban fokozta a zűrzavart, és megosztotta a német vezetés figyelmét. Különleges hadviselés kommandókat (SAS) nem vetettek be,²⁰ holott ezek hatékonyan gátolhatták volna az ellenséges tartalékok többségében vasúton történő előrevonását.

Az amerikai 82. légideszant hadosztály első lépcsőben bevetett **6567** fő állományát **625** csapat szállító és **50** vitorlázó vitte. A hadosztály támogatására nagy mennyiségű közepes tűzérségi eszközt is ledobtak. Egy ejtőernyős tüzérezred **12** db 75 mm-es tarackját és **544** fős állományát negyvennyolc repülőgép szállította a helyszínre. **Ötven** Waco vitorlázógéppel egy páncéltörő ágyús zászlóalj is deszantoltak a 82-esek leszállóznájában. A 82-esek céljaik többségét egy órával az ugrás után elérték. Az egyik ezredet a **Grave** melletti **Maas híd** közvetlen közelébe dobták. A csapatok még a sötétedés előtt biztosították a létfontosságú nijmegeni híd elérését azáltal, hogy elfoglalták a **Maas-Waal csatorna** feletti hidat és kordont vontak a folyóktól a Groesbeekgerincig. Ezután a parancsnok egy zászlóalját Nijmegenbe küldte, a **Waalon** átívelő nagy hídhoz. A német helyőrség ekkorra azonban már felkészült a híd védelmére, így az ejtőernyősök támadását megállították. A nijmegeni hidat túl lassan megközelítő ejtőernyős lövészalakulatok késlekedése és egy, a híd ellen irányuló – amerikai vitorlázógépes rohamdeszant vállalkozás elmaradása jelentős késéseket eredményezett a támogatott gépesített hadtest előrenyomulásában.

Eközben a 101. légideszant hadosztály is beérkezett 424 csapat szállító és 70 vitorlázó fedélzetén. A 101-es légideszant hadosztály részére alig deszantoltak tűzértséget, mivel a tervek szerint hamarosan beérkező szárazföldi erő majd úgyis támogatja őket. Veghelben mind a négy híd épségben sikerült elfoglalniuk, de **Zonban a Wilhelmincsatorna** felett ívelő hidat előttük robbantották fel. Mindazonáltal az egyik ejtőernyősezred az éjszaka folyamán átkelt a csatornán és hajnalra Eindhoven felé közeledett. *Egy nappal a hadművelet megkezdése után, a támadó brit hadtest előőrse egyesült a 101. hadosztállyal Eindhovenben. Nyitva állt az út a páncélosok számára, hogy a folyosón át Nijmegenbe törjenek, amint a Zonban lévő felrobbantott hidat az utászok helyreállítják.*

---

²⁰ A normandiai partraszállást megelőzően a műveletek támogatására több SAS csoport tevékenykedett az ellenség mélységében. A Market Garden támogatására ugyanakkor csak egy különleges csoportot alkalmaztak, így a németek előrevont tartalékainak mozgását nem sikerült lassítani.

A brit légideszant hadosztály alkalmazta a légideszant művelet folyamán a legtöbb vitorlázót, mintegy 320 darabot. Ugyanakkor ez a vitorlázógép mennyiség nem volt elegendő a brit hadosztály rendszeresített haditechnikai eszközeinek deszantolásához, így a könnyű páncélozott harcjárművek jelentős részének bevetésétől eltekintettek. Könnyű légideszant harckocsijaikat egyáltalán nem alkalmazták ebben a műveletben. A többségében lövész erőkből álló légideszant harcát mindössze egy légiszállítású tüzérezred támogatta **15 db 75 mm-es tarackkal, továbbá páncéltörő ágyús alegységek.** ***A jelentős német légvédelem miatt a deszant erői számára a hídtól és Arnhemtől távol eső leszállóhelyet kellett keresni.*** A nagy távolság ellensúlyozására a hadvezetés az első lépcsőben a hídra támadó gépesített kommandót tervezett alkalmazni. Ez ugyanazt a feladatot próbálta ellátni, mint egy, a híd közvetlen közelébe ledobott légideszant csoport. Az alegység olyan **Willis Jeep** típusú terepjárókkal volt ellátva, amelyeket a homlokrészen páncéllemezzel szereltek fel, és erős, 20 mm-es gépágyúval láttak el. Ezeknek a járműveknek kellett volna az Arnhemtől távol eső leszállózónából gyors tempóban eljutni a hídroz, a várhatóan erős német tűz alatt áthaladni rajta, és elfoglalni a hídfőt, illetve az egész hidat.

A német alakulatok ellenintézkedése elsősorban a gyalogsági erők légideszant ledobási zónák felé irányításából állt. Ezek a német gyalogsági erők kedvező terepszakaszokon védelmi állást foglaltak és akadályozták a deszant erőinek bejutását a városba. Arnhem körül a csata első 12 órájában német részről csak páncélozott felderítő harcjárművek tartózkodtak, illetve érkeztek be, harckocsival – működőképes eszközök hiányában - a németek ekkor még nem vették fel a harcérrintkezést.²¹ A város belterületén elhelyezkedő arnhemi hidat a beérkező páncélgránátosok védték. A brit légideszant felderítőszázad páncélozott jeepjeinek tehát ilyen körülmények között kellett volna eljutniuk a hídig. ***A jeeppek azonban 20 mm-es légvédelmi gépágyúk tüzebe kerültek. Sorra semmisültek meg,*** így a híd gyors elfoglalásáról

---

²¹ A térségben tartózkodó 9. és a 10. SS páncélos hadosztálynak egyetlen üzemképes harckocsija sem volt, (ekkor szerelték össze javítás alatt álló gépeiket) sőt, páncélozott járművekkel is alig rendelkeztek. A harcból pihentetésre kivont, leharcolt hadosztályok személyi állományukat tekintve csak 40, illetve 65%-os feltöltöttséggel bírtak. A javítás alatt álló harckocsik száma összesen sem haladta meg a két tucatot. Ryan, Cornelius: Messze volt a híd. Európa, Budapest, 1982. 126-127, és 330. o.

már szó sem lehetett. *Beigazolódott a felderítő alakulat parancsnokának a bevetést megelőzően megfogalmazott ellenvéleménye, amely szerint erre a feladatra a brit légideszant csapatoknál egyébként rendszeresített könnyű harckocsikat kellett volna alkalmazni a jeepek helyett*²².

A főerők földet érését követően a britek ejtőernyős lövészalakulataik bevetésével, menetet végrehajtva kísérelték meg elfoglalni a város magaslatait és az arnhemi hidat, azonban harcba keveredtek a város peremére kikerülő és ott hevenyészett védelmi vonalat kialakító német erőkkel. **Az 1. ejtőernyősdandár zászlóaljai közül csak egy érte el a hidat.** A hidat nem sikerült elfoglalni, mivel a szemközti hídfőből a rohamozó deszantosok erős géppuskatűzet kaptak. A pusztán a gyalogság által erőltetett akciók sorra omlottak össze az erős géppuskatűzetben, és képtelenek voltak leküzdeni azt az egyetlen német felderítő páncélcocsit, ami a túlparti hídfőből tűz alatt tartotta a hidat. Végül a híd északi oldalán a brit csapatok állást foglaltak a hídfőben lévő házakban, és ellenőrzésük alatt tartották a hidat, amelyen aknazárat létesítettek. Ismét megmutatkozott a gyalogságot támogató légideszant harckocsik hiánya.

Ezidő alatt *a szárazföldi lépcső, a brit hadtest erői* megkezdtek az előrenyomulást. Azonban már az első napon jelentős késést szenvedtek, és mindössze 5 km utat tettek meg a 15- ből, amelyet aznapra kijelöltek számukra. A német katonai vezetés ellenintézkedésként **Kelet-Poroszországból** vasúton egy páncélosdandárt irányított a térségbe. *A páncélos tartalékok térségbe érkezése 48 órát vett igénybe.*²³ *A Market Garden erői ez alatt a két nap alatt érhetek volna el útítő eredményt, később már nem.* Egyidejűleg a leharcolt **10. SS** páncéloshadosztály erői – többségében gépesített gyalogság, páncélozott felderítő járművek és rohamlővegek – megindultak **Nijmegen** felé a város hídjának megszállása és védelme céljából.

Szeptember 18-án mindhárom légideszant alakulathoz megérkezett a második légideszant hullám. Ez összesen **1336** C-47-es szállítógépből, **340** vitorlázókat vontató Stirling bombázóból, **1205** Horsa, Waco és Hamilcar tehervitorlázóból állt. A biztosítást **867** vadászrepülőgép végezte. Összesen **6674** katona, **681** jármű, **60** ágyú,

---

²² Ryan, Cornelius: Messze volt a híd. Európa, Budapest, 1982. 237. o.

²³ Uo. 258. o.

600 tonna utánpótlás érkezett a hátországból. Alakulatokra vetített bontásban a **101-es** légideszant hadosztálynak **428** vitorlázógép **2656** katonát szállított, míg a **82-es** légideszantosok **385** vitorlázógépe landolt sikeresen **1782** katonával, **177** jeppel és **60** löveggel a fedélzeten. **A britekhez Arnheimnél 2119 fő érkezett.** A második légideszant hullámban beérkezett brit 4. ejtőernyősandár erői elindultak az arnhemi híd irányába. A csapatok elhúzódo kiszállítása megbosszulta magát, mivel **a városban tartózkodó brit zászlóalj és a 4. ejtőernyősandár erői közötti útvonalon a németek ekkorra gyalogsági erőkkel egy védelmi vonalat alakítottak ki. A második légideszant hullám erői többszöri próbálkozásra sem voltak képesek áttörni ezen a hevenyészett védelmi vonalon. Ismétetlen megmutatkozott a légideszantgyalogság harcát támogató harcjárművek, továbbá a közvetlen légi támogatás²⁴ hiánya.** A hídfőt megszálló brit zászlóalj az áttörtés kudarcá következtében erősítés nélkül maradt. Ugyanakkor néhány órával később az arnhemi harcok kimenetelét meghatározó német tartalék érkezett be a városba. A 18-án éjjel északkeleti irányból érkező csoportosítás, a mintegy ötven különféle harcjárművön és teherautókon, illetve féllánctalpasokon szállított gyalogság elegendőnek bizonyult a német védelem megszilárdításához. Kisebb német páncélos alakulatok szintén ekkor nyomultak be először **Arnhembe.**

Szeptember 19-én reggel a brit hadtest páncélosai ismét nekilendültek az Ionnál vert hadihídon át és Gravéban a harcokcsik egyesültek az amerikai légideszanttal. Az első harcokcsik délben elérték **Nijmegen** külvárosát, vagyis áthaladtak a „**Market Garden**” folyosó kétharmadán. A brit páncélosok harcban közeledtek a nijmegeni híd feljárójához, ahol azonban megállította őket a szervezett német védelem. Szeptember 20-ára, a nijmegeni hídnál megtorpant szövetséges szárazföldi erők úgy döntöttek, hogy egy ezred szintű csoportosítással megkerülik a hidat, és mindkét hídfőt egyszerre támadják. Egy amerikai ejtőernyősezred katonái rohamcsónakokon átkeltek a **Waal** északi partjára. Három és félórás harc után a nijmegeni híd a szövetségesek kezében volt. Hiába jutottak át azonban a brit hadtest erői a nijmegeni hídon, a támadás ismét elakadt. A brit páncélos-hadosztály megállt, és bevárta a lemaradt gyalogságot. A **Nijmegen** és Arnhem közti műúton a harcokcsik különösen kedvezőtlen viszonyok

---

²⁴ A katonai vezetés úgy döntött, hogy a közvetlen támogatásra alkalmas repülőgépeket kizárólag a szárazföldi támadás támogatására alkalmazza. A légideszantoknak így nélkülözniük kellett ezt a számukra kulcsfontosságú támogatási formát. Terry White: A világ elit katonái. Zrínyi, Bp. 1992. 58. o.

közé – töltésen futó út, kétoldalt mély árok – kerültek volna. Ez gyalogság nélkül nehezen megoldható harcfeladatot jelentett volna, mivel az úton magasan, sorban haladó harckocsik kitűnő célpontként szolgálhattak a német tüzérségnek. Az útról nem lehetett letérni, mivel a laza talajú mocsaras terep harckocsikkal nem volt járható. **A brit harckocsi csapatoknak fogytán volt az üzemanyaga és a lőszer, így a várakozást az ellátási kérdések megoldatlansága is indokolta. Az eredeti tervben felmerült a harckocsicsapatok légi utánpótlásának lehetősége is, ezt azonban – akárcsak a további légideszantterők beérkeztetését – megakadályozta a kedvezőtlen időjárás.**

Szeptember 21-én az Arnhemnél ledobott brit légideszant hadosztály erői tovább folytatták áttörési kísérletüket a hídfő felé. A brit légideszant csapatok vezetési rendszerének működését és az együttműködést a légierővel erősen korlátozták az elavult rádióbe-
rendezések műszaki problémái. A dezintegrált vezetési rendszer gyenge teljesítménye ellenére a brit erők intenzíven támadtak. A híd felé tartó zászlóalj, amelyre a hídfőben harcoló légideszant csapatoknak oly égető szüksége volt, szinte elértek a hídfőhöz. Alig egy mérföldnyire a hídfőtől intenzív városi harcban négy zászlóalj próbált áttörni. Az áttörés azonban nem sikerült, mivel a németek ekkorra megfelelő mennyiségű erőt irányítottak a városba, amelyek a támadásoknak jól ellenálló védelmi vonalat alakítottak ki. A kudarc hatására az összes híd felé támadó brit zászlóalj visszavonult a közeli kisvárosba, **Oosterbeekbe.** Ott egy a **Rajnára** támaszkodó hídfőben védelembe mentek át, hogy bevárják további légideszant tartalékok és a támadó gépesített hadtest erőinek beérkezését. A hídfőben védő légideszant csapatok helyzete ekkortól reménytelenné vált, mivel a zavartalan vasúti szállítással **20 Tigris** és **20 Párduc** harckocsi érkezett a térségbe. A Tigrisek 88 mm-es lövegeinek tüzereje hamar porig rombolta a brit deszantosok számára fedezékül szolgáló házakat. A brit zászlóalj maradványai a nap folyamán beszüntették a harcot. Szabaddá vált az út a német csapatok számára dél felé, a harckocsik a hídon át továbbindulhattak a támadó brit hadtest közeledő erőinek visszaverésére. 20 harckocsi és egyéb erők indultak Arnhemből dél felé, és a németek hozzáláttak egy új védelmi vonal kiépítéséhez **Niederheim** és a **Vaal** közt.

Szeptember 22-én a szövetségesek szárazföldi erői igen nehezen haladtak az arnhemi hídnál elszigetelten harcoló légideszantterők felé, az oszlopot a németek több helyen elvágták. A brit hadtest élének előrenyomulása elakadt. Az együttműködő holland tisztek már régóta szorgalmazták könnyű gépesített erők bevetését a harckocsik által nem

járható irányokban. Végül hosszas várakozás után és erősen megkésve az egyik brit felderítőzászlóalj gépesített egységei parancsot kaptak arra, hogy könnyű páncélozott harcjárművekkel térjenek le a műútról, és a másodrendű utakon haladva teremtsenek kapcsolatot a brit légideszant hadosztállal. Ez az előrenyomulás természetesen kiváltotta a térségben tartózkodó német erők ellenreakcióját, azonban a németek túl későn mozdultak ahhoz, hogy megállítsák a brit áttörést, amely így délután 4 órára elérte célját. A brit légideszant erők maradványait fogságban tartó oosterbeeki katlannal létrejött a tűzösszeköttetés. Felmerült egy rohamcsónakokon és úszóképes harcjárműveken végrehajtott folyamátkelés gondolata is, amellyel könnyű erőket juttattak volna át a túlparta az ott harcoló légideszant erők megerősítése céljából. Ez a művelet azonban már elkéssett.

A hadművelet utolsó fázisában, szeptember 25-én a visszavonulást, az oosterbeeki katlanba szorult légideszant csapatok kivonását hajtották végre. Ennek során brit részről a mintegy **10 000** főből hozzávetőleg **1200** fő elesett, **6000** fő fogságba került, köztük rengeteg volt a hátrahagyott sebesült. Csak **2600** fő tért vissza a saját erőkhöz.²⁵ **A 82. és a 101. amerikai légideszant hadosztályok 1432,** illetve **2110** főt veszítettek, így az amerikai összveszteség 3542 fő volt. Mindösszesen tehát a légideszanterők **11 850** fős, 35%-os összveszteséget szenvedtek. A német veszteség hozzávetőleg **2500-3000** halott volt.²⁶ Az összveszteségre nincs adatunk.

A hadművelet kudarcot vallott, a brit gépesített hadtest erőinek nem sikerült kijutniuk az ellenség mélységébe. A kudarc fő okai a légierő tevékenységét gátló rossz időjárás, a különleges hadviselés csoportok bevetésének elmaradása, a támadó gépesített hadtest részéről a légideszant megerősítése céljából alkalmazott könnyű gépesített harcélőrs késedelmes megindítása, az amerikai légideszantoknál a nijmegeni híd sikertelen támadása, a brit légideszant csapatok esetében a hibás rádióberendezések, *a nem megfelelő számú nehéz-vítorlázógép, és ennek következtében nem megfelelő számban deszantolt könnyű harcjárművek, illetve a közvetlen légi támogatás hiánya* voltak.

---

²⁵Kershaw, Robert J.: Hídő: az arnhemi csata. Aquilla, Budapest, 1997. 586. o.

²⁶Uo. 566. o.

1. 7. Amerikai légideszant műveletek a Fülöp-szigeteken

1945. februárjában és márciusában, a Fülöp-szigetek birtokba vétele folyamán többségében a haditengerészeti deszantok partra szállásának segítése céljából *összesen négy alkalommal vetettek be légideszant csapatokat, hozzávetőleg hadosztály erővel.*

1945. február 3-án és 4-én a Manila elfoglalására irányuló hadműveletet segítették légideszantok. Egy január 9-én végrehajtott amerikai partraszállás következtében egy hadosztály szintű erő már elérte **Manila** térségét, de a támadást itt megállították a japánok. A második, január 29-ei amerikai partraszállás erői elvágták a japánok visszavonulásának útját. A harmadik partraszállást január 31-én hajtotta végre **Manilától** 110 kilométerrel délre egy lövészezred, mint a 8. hadsereg előőrse. Az előørs voltaképpen felderítő egység volt, amely a lehető leggyorsabban nyomult előre a 17-es főútvonal mentén, hogy délről támadja meg a várost. *Február 3-án az előørs gyors előrenyomulásának támogatása érdekében a Tagaytay-hegygerinc térségében, egy kulcsfontosságú felföldön ejtőernyős ezredet dobtak le,* hogy biztosítsa a Manila felé vezető utat. Az elhúzódo *művelet utolsó ejtőernyős ledobását február 4-én hajnalban hajtották végre.* A deszant erői biztosították a kulcsfontosságú 17-es utat, majd egyesülve az előretörő előörssel, folytatták a támadást. A japánok által kiépített, betonbunkerekből álló „*Genko-vonal*” leküzdése után az amerikai erők elfoglalták Manilát.

A Manilai-öböl bejáratánál, **Corregidor szigetén 1945 február 16-án két ejtőernyős zászlóalj és egy ejtőernyős tüzérsztyály** bevetésével egy kombinált haditengerészeti-légi deszant műveletet hajtott végre az amerikai haderő. A terv az volt, hogy az ejtőernyősök a sziget belsejében elfoglalnak egy uralgó magaslatot, és tüzérségükkel támogatják a partraszálló gyalogságot, majd egy támadással megteremtik velük az összeköttetést. A haditengerészeti deszantként alkalmazott gyalogezred partraszálló erőinek feladata hídfő létrehozása és egy part menti magaslat elfoglalása volt, ezután meg kellett teremteniük az összeköttetést a légideszant erőivel. *Az amerikai légierő január 23-tól kezdődően, közel egy hónap alatt 3128 tonna bombát dobott le a szigetre.* Február 16-án a kijelölt ejtőernyősezred megkezdte a légideszant műveletet. A kis területre deszantolt ejtőernyősöket a szállító repülőgépek csak egyenkénti, kétszer ismételt rárepüléssel voltak képesek deszantolni, ezért az ugrások elhúzódtak. Az első ledobott zászlóalj még nem ütközött jelentősebb ellenállásba, a másodiknak azonban már sokkal keményebb fogadtatásban volt része, mivel a

japánok lokalizálták a ledobási zónát, és megszervezték a légvédelmet. Délutánra a légideszant csapatok parancsnoka úgy értékelte a helyzetet, hogy a következő bevetésre kijelölt zászlóalj tervnek megfelelő ejtőernyős ledobása feleslegesen nagy kockázattal járna, és javasolta, hogy az ejtőernyősöket tengeri deszant útján szállítsák át a szigetre. A két addig ledobott ejtőernyős zászlóalj elfoglalta a kijelölt uralgó magaslatot. A légideszant csapatok ezután a tervnek megfelelően támadást indítottak, hogy kapcsolatot teremtsenek az időközben partot ért tengeri deszanttal. ***A haditengerészeti deszant ekkorra hídfőt foglalt és elfoglalta a kijelölt magaslatot.*** Az összeköttetés nem jött létre, mivel a japán ellenállás folyamatosan erősödött. A második nap reggelén megérkeztek az amerikai szállító repülőgépek, és utánpótlás-ledobásokkal támogatták a légideszant csapatokat. Ekkor már – a légideszant csapatok parancsnoka által előre jelzett – szervezett japán légvédelmi tűzbe ütköztek, a bevetett **44** repülőgépből **16** zuhant le, vagy rongálódott meg súlyosan. A sziget belsejében a part felé támadó ejtőernyős alakulat katonái sorra számolták fel a japán bunkereket, és fokozatosan közeledtek az inváziós partszakaszhoz. A parton kialakított hídfőben az éjszaka folyamán sikerült egy harcocsit és két 105 mm-es önjáró löveget partra tenni, majd harcba vetni. A harcjárművek beérkezése, és az uralgó magaslatok elfoglalásával megeremtetett hatékony tüzérségi támogatás, illetve a beérkezett légi utánpótlás a második napon fordulatot hozott a harcok menetében. A haditengerészeti erők összeköttetést tetemtettek a légideszant csapatokkal, kiszélesítve és megszilárdítva ezzel a hídfőt. Eközben a vízi úton beérkezett harmadik ejtőernyős zászlóalj is partra szállt a hídfőben. Az elkövetkezendő két hétben befejeződött a sziget megtisztítása a japán csapatoktól. ***A légideszant csapatok vesztesége 197 halott volt a hadművelet teljes időtartama alatt.*** A sebesültek számáról nincs rendelkezésre álló adatunk.

1944. február 22-én és 23-án Manilától délkeletre légideszant műveletre került sor, Laguna de Bay térségében, Los Banos településnél egy fogolytábor felszámolása érdekében. A műveletben egy ejtőernyős és egy vitorlázógépes század, illetve egy ejtőernyős mélységi felderítő szakasz vett részt. Az amerikai erők titkosszolgálati módszerekkel információkat gyűjtöttek a táborról, majd 22-én egy mélységi felderítő járőrt dobtak le ejtőernyővel a tábor közelében. A járőr állománya felvette a kapcsolatot a környéken tevékenykedő ellenállókkal és további információkat gyűjtött a táborról. Egy napi adatgyűjtést követően a mélységi felderítő járőr biztosította a főerők tábor melletti ledobási zónáját, majd felkészült a támadásra. Közvetlenül a fogolyszabadítási művelet végrehajtására kijelölt ejtőernyősszázad földet érését

megelőzően a mélységi felderítő szakasz füstgránátokkal intenzív ködfejlésztésbe kezdett a táborban, majd együttműködve az ellenállókkal megkezdte az őrség likvidálását. *A földet érő ejtőernyősszázad lerohanta a tábor, likvidálta a 248 fős japán őrszemélyzetet, és kiszabadította a foglyokat. A 2147 fogoly kiszabadítása mindössze húsz percet vett igénybe.* Sem a támadók, sem a foglyok nem szenvedtek el személyi veszteséget. A foglyok és a deszant kijuttatását a célterületről egy úszóképes járművekkel a helyszínre érkező szárazföldi lépcső segítségével oldották meg. Egy vitorlázó repülőgépes légideszant század a fogolyszabadítási akciót követően végrehajtott még egy kisebb légi-deszant-műveletet, a tábor irányába előremozgó japán tartalékok lekötése céljából.

1945. március 8-án Dipolognál haditengerészeti deszant partraszállásának támogatására vetettek be két ejtőernyős századot. A Fülöp-szigetek déli szigetén, **Mindanaon**, a **Manila** elleni sikeres támadás után hajtott végre partraszállást az amerikai haderő. A partraszállásra Mindanao legnyugatibb pontján, **Zamboanga** és **Dipolog** városok térségében került sor, hadosztály erővel. A hadihajók tüzérségi tüze mellett a légierő nagyszámú repülőgépe támogatta a csapatokat. A partra szálló erők támogatására csak **Dipolognál** alkalmaztak légideszant erőket, összesen két ejtőernyős századot. A hadosztály erői hozzávetőleg két hét alatt számolták fel a szigeten harcoló japán csapatokat²⁷.

1.8. Brit-amerikai légideszant-művelet Burmában

Burmában 1944. március 5 és 11 között vetettek be egy légideszant-műszaki zászlóaljat és egy légi szállítású lövészhadosztályt mélyen a japán vonalak mögött. A légi szállító kapacitás főként amerikai, a bevetésre kerülő légideszant főként brit erőkből állt. A többségében légi szállítású erők bevetésére épülő légideszant akció a japánok ellen szárazföldi támadást indító főerők műveleteit támogatta. A burmai dzsungellel fedett terep nemcsak a harctevékenységet nehezítette meg, hanem szinte lehetetlenné tette a csapatok ellátását. Ennek következtében úgy a szövetséges, mint a japán oldalon kiemelt fontosságúvá vált a légi szállítás szerepe. A japánok elleni támadó hadművelet elsődleges célja ezért elsősorban a japán csapatok ellá-

---

²⁷ John Davison: A csendes-óceáni hadszíntér napról napra. Hajja és Fia könyvkiadó, Debrecen, 2005. 154. o.

tásában kulcsszerepet játszó három repülőter elfoglalása volt **Miytkyna** város körzetében. A szárazföldi támadást hadműveleti szintű légi-deszant támogatta. A tervek szerint éjszakai ejtőernyős és vitorlázógépes deszantokkal, illetve szintén éjjeli szállító-repülőgépes kirakással jelentős erőt szándékoztak rejtve koncentrálni a japán haderő mögöttes területein, a dzsungelben.

Március 5-én egy amerikai ejtőernyős műszaki zászlóaljat dobtak le a dzsungelbe 200 km mélységben a japán vonalak mögött, amely leszállóhelyeket alakított ki a vitorlázógépek számára. Egy nappal később megérkezett a főként műszaki eszközöket, köztük buldózereket szállító **34** vitorlázógép, így tovább folytathatták az **1500** méter hosszúságú leszállópálya építését. Március 11-ig bezárólag összesen **650** fordulóval elsősorban további műszaki alakulatokat, azután **9000** fő könnyűgyalogságot és jelentős mennyiségű haditechnikai eszközt, illetve ellátmányt deszantoltak leszálló módszerrel a tábori repülőterre érkező **C-47 típusú** szállító repülőgépek. Az ejtőernyős, vitorlázógépes és légi szállítású csapatok így megkezdhették harcukat a japán vonalak mögött, támogatva ezzel a szárazföldi főerők előrenyomulását. A brit-amerikai deszant csapatok – a légierő folyamatos utánpótlása és harctámogatása mellett – 1944. augusztusáig visszafoglalták a kérdéses burmai területeket, a fő célpontnak számító repülőterekkel együtt.

A burmai légideszant és légi szállítási hadművelet az ejtőernyős és vitorlázógépes műszaki alakulatok tevékenységének egyfajta sikeres főpróbája volt. A művelet azonban rávilágított arra is, hogy a műszaki alakulatok csak három lépcsős, összetett deszantolási módszerrel képesek a megfelelő minőségű leszállópálya kiépítésére, mivel a könnyű felszerelésű ejtőernyős műszakiakat és az ezeket követő, közepesen nehéz eszközökkel rendelkező vitorlázógépes műszakiakat mindenképpen célszerű kiegészíteni egy harmadik, nehéz gépekkel rendelkező légi szállítású műszaki lépcsővel is.²⁸ A burmai légideszantművelet ugyanakkor felhívja a figyelmet a légideszantok és a légi utánpótlás fontosságára nehezen járható terepen.

---

²⁸ W. F. Craven – J. L. Cate: *The Army Air Forces in World War II*. the University of Chicago Press, Chicago, 1958 292. o.

1.9. Légideszant művelet a Rajna-átkelés támogatására

1945. március 24-én, a Rajna-átkeléskor Weseltől északkeletre a Varsity hadműveletnél került sor a második világháború utolsó nagyméretű szövetséges légideszant műveletére, folyamátkelés támogatására. Ebben egy légideszant hadtest - a 6. brit légideszant hadosztály és az amerikai 17. légideszant hadosztály - összesen mintegy 17200 fő vett részt. A szállításról 1696 repülőgép és 1350 vitorlázó gondoskodott. A légifölényt és a közvetlen harcászati támogatást 8000 harci repülőgép – köztük 3000 bombázó - biztosította. A légideszantok tevékenységét 620 db harc- és gépjármű, 286 ágyú és aknavető, továbbá 520 tonna egyéb felszerelés és hadtápanyag deszantolása segítette. A hadművelet végrehajtásához Anglia, Belgium és Észak-Franciaország csaknem valamennyi repülőterét igénybe vették.

A légideszant csapatok feladata az ellenséges tartalékok előrevonásának megakadályozása volt. A légideszant hadtest feladatát legcélyszerűbben a **Rajnatól** 15 km-re keletre futó kisebb folyó, az Issel mentén védelmi vonal kialakításával, a folyócska hídjainak elfoglalásával valósíthatta meg. A hadtest állományát így egy többségében folyókkal határolt 80 km² nagyságú területen vetették be. Az amerikai légideszant csapatok öt, a britek három híd elfoglalását kapták feladatul. A légideszanterők feleltek a szárnyak biztosításáért is. Emellett – hogy a folyamátkelést végrehajtó szárazföldi erők minél gyorsabban kijuthassanak a hídfőből – a légideszant csapatoknak meg kellett szállniuk a területen található összes közúti és vasúti csomópontot. **A légideszant műveletet a rendkívüli összetettség és az alkalmazott haditechnikai eszközök élőerő létszámához viszonyított magas száma jellemezte.** A teljes légideszanterőt egy lépcsőben, két óra leforgása alatt, az összes utánpótlást további négy óra alatt juttatták el a célterületre. Ez az erők rendkívül koncentrált bevetését jelentette. A célterület a saját vonalaktól 10-15 km távolságra helyezkedett el, a ledobást négy ejtőernyős és hat vitorlázógépes zónában hajtották végre. A gyakorlatilag azonos idejű koncentrált bevetés érdekében azt is felvállalták, hogy egyes vitorlázógépes alakulatokat olyan terepszakaszokon alkalmazzanak, amelyeket az ejtőernyős egységek még nem biztosítottak.

*Az átkelést megelőző hónapban a Rajna keleti szektorát 5560 repülőgép bombázta, mintegy 15 000 tonna bombát ledobva. A szárazföldi erő – a **21. hadseregcsoport** első napon átkelő hadtest erejű kötelékének - folyamátkelése egy órás tüzérségi és légi előkészítés után, kevéssel éjfél után kezdődött meg. A légideszant erőket jóval a szárazföldi erők támadásának megkezdése után, délelőtt 9 órakor vetették*

csak be, a tüzéség célterületre mért másfél órás tűzcsapását követően. Az ejtőernyős ledobások és a vitorlázógépek landolása a nappali deszantolás miatt nagy pontossággal történt. A szárazföldi erők támadásának korábbi megindítása következtében – meglepetés hiányában - az ellenség előrevont és átcsoportosított légvédelmét hatékonyabban tudta alkalmazni. *A folyamatkeleési művelet jellegéből fakadóan a csapatokat a parttól mintegy 10 km-es távolságban vetették be, közvetlenül a célpontok mellé dobva azokat.* Az erőknek a földet érést követően így nem kellett hosszas menetet végrehajtaniuk. A légideszantok koncentrált bevetése a szárazföldi művelet szempontjából rendkívül hatékonynak bizonyult. A deszantolásra viszont kedvezőtlen volt, mivel zsúfoltságot okozott a levegőben, nagy magasságba kényszerítve az utolsóként beérkező vontató kötelékeket.

Ennél a hadműveletnél a légideszant csapatok igen erős légi támogatás mellett vívták földi harcukat. Az együttműködést javították az újonnan felállított és a deszant csapatokkal bevetett légi irányító csoportok. A deszantok tevékenységét nagymértékben segítette az is, hogy harcukat a kiinduló partszakaszon települő tüzéség hatótávolságán belül vívták. *A hadművelet folyamán a bríték Hamilcar típusú vitorlázógépekkel nagyszámú páncélozott harcjárművet, köztük 12 db M22 Loctus légideszant harckocsit, felderítő páncélaútokat és páncélozott lövészállítókat is deszantoltak.* A bevetett légideszant harckocsik és felderítő harcjárművek nagy veszteséget okoztak az ellenséges gyalogság soraiban. Az amerikai légideszantok a páncélosok elleni harcban jelentős sikereket értek el az első alkalommal itt bevetett 75 mm-es hátrasiklás nélküli lövegekkel. A légideszant művelet folyamán a csapatok elfoglalták és megvédték a számukra kijelölt terepszakaszokat. Egy amerikai ejtőernyősszázad sikeres támadást hajtott végre a Wesel melletti vasúti csomópontnál települő német parancsnokság ellen. Ugyancsak amerikai ejtőernyősezred sikeresen támadta a **Hamminkeln** melletti működő német ütegállásokat, majd annak elfoglalása után brit vitorlázógépes alakulatokkal megerősítve bevették a várost is. A légideszantok bevetésének megkezdésekor a partra szálló erők már 4 km mély hídfőt foglaltak. *Az első nap végére a szövetséges hídfő mélysége átlagosan 12 km volt, így a folyamatkelest végrehajtó szárazföldi erők még aznap egyesültek a légideszantokkal.*

A szervezett német légvédelem viszonylag magas veszteségeket okozott a szövetséges légideszantnak. A német hadvezetés - a jelentős méretű szövetséges előkészületek miatt – számított a folyamatkelest végrehajtására ezen a szakaszon, ezért a térségben a légvédelmi eszközök számát egy hónap alatt megháromszorozva **247** db-ról **826** db-ra

növelte. Az erős légvédelmi tűz miatt a szövetségesek **44** repülőgépet és **80** vitorlázógépet vesztek el, emellett **440** repülőgép súlyosan megrongálódott. Ugyanakkor a légideszant hadtest vesztesége halottakban és sebesültekben – **1020, illetve 1634 fő** - alig haladta meg a bevett összlétszám 15%-át. A **Rajna**-átkelésnél végrehajtott légideszant művelet egyértelmű siker volt, mivel a légideszant csapatok harctevékenysége nagymértékben hozzájárult a hídfő gyors kiszélesítéséhez. A kis bevetési mélység több szempontból kedvező hatással volt a csapatok tevékenységére. A nappal, célpontok közvetlen közelében végrehajtott ledobások és landolások koncepciója viszont nem nyert egyértelmű megerősítést.

1.10. Harcászati légideszantok alkalmazása a háború folyamán

Észak-Afrikában 1942. november 8-án került sor az amerikai légideszant alakulatok első háborús bevetésére, amikor azok a szövetséges erők partraszállását támogatták. A feladat a **Vichy-kormány** francia erői által **Marokkóban** megszállva tartott repülőterek elfoglalása, a francia légierő kikapcsolása volt. A zászlóalj szintű, **560** főnyi légideszantot **39 db** C-47-es szállító repülőgép vitte az **Oman** melletti célterület fölé, La Scenia repülőteréhez. A repülés mintegy 12 órát vett igénybe a brit partoktól. Amikor a légideszant a célterület fölé ért, a francia légierő és a légvédelemcsapást mért rájuk, ráadásul a célrepülőtéren harcokocsikat láttak mozogni. Mivel a saját szárazföldi erőikkel nem volt megfelelő az összeköttetés, illetve az előzetes egyeztetés sem volt megfelelő, azt a hibás következtetést vonták le, hogy ellenséges harcokocsikat láttak a repülőtéren. Ezért a dobási zónát a céltől távolabb választották meg. Ez azonban túl távol, mintegy 50 km-re esett a repülőtértől, így mire a légideszant csapatok beérkeztek oda, a harcokocsik – amelyek saját szárazföldi erőkhez tartoztak – már elfoglalták az objektumot. Ez volt az amerikai légideszanterők „*tanulóbevetése*”, amely rámutatott a szárazföldi erőkkel megvalósított együttműködés és a rádiókapcsolat kiemelt fontosságára.

1942. december 7-én Észak-Afrikában egy amerikai légideszant-műszaki zászlóaljat vetettek be Tebessa térségében. A szövetséges erők sikeres partraszállását követően a szárazföldi műveletek hamar megtorpantak, mivel a német parancsnokság egy stratégiai légi szállítási művelet keretében hatékonyan növelte a **Tunisz** és **Bizerta** térségében állomásozó német erők létszámát, és határozott szárazföldi ellentevékenységbe kezdett. A további német erőfejlesztés meggátlása céljából szükségessé vált a szövetséges légi fölény kivívása, ehhez azonban nem

volt elegendő a Marokkóban elfoglalt repülőterek kapacitása. Sürgősen új repülőterek építésére volt szükség. Ezért *december 7-én a szövetséges bázisoktól messze fekvő Tebessa térségében bevetettek egy Marokkóban állomásozó légideszant-műszaki zászlóaljat*. Ilyen alakulat alkalmazására először került sor. A zászlóalj deszantolását követően a tervezett ütemezéshez képest lassabban, 15 nap alatt építette ki a vadász és bombázó repülőgépek üzemeltetésére egyaránt alkalmas tábori repülőteret, ami azután a szövetséges légi műveletek egyik fontos bázisa lett. A műszaki zászlóalj működése alapvetően sikeres volt, azonban bebizonyosodott, hogy a vitorlázó repülőgéppel deszantolható könnyű buldózerek még kedvező időjárási körülmények és közepesen nehéz terepviszonyok mellett sem képesek a katonai vezetők által elvárt sebességgel kiépíteni a leszálló pályát.²⁹

Noemfoor szigetén 1944 július 2-án került sor légideszant bevetésre. A légierő június 20-ától az invázió előkészítéseképpen 8000 tonna bombát dobott le a japánok által megszállt szigetre. Ezt követően a haditengerészet tüzérségi eszközökkel és rakétákkal nyitott tüzet a japánokra. Ezután – egy gyalogezred partraszállásának támogatására – bevetettek egy ejtőernyőezredet. Az ezred feladata a kialakítandó hídfő térségében elterülő kulcsfontosságú fennsík birtokba vétele volt, emellett egy repülőteret is elfoglaltak a bevetés folyamán. A deszant célterületre szállításának üteme a kiindulási repülőter kapacitása miatt nem haladhatta meg az egy zászlóalj erőt naponként. A légideszant művelet első napján ledobták az első zászlóaljat, majd a következő napokon a másodikat a kijelölt repülőter területére. Mivel a repülőteret járművek roncsai borították, amelyektől a második nap folyamán sem sikerült megtisztítani a területet, a vezetés a harmadik légideszant zászlóalj haditengerészeti deszantkénti alkalmazása mellett döntött. Erre a harmadik napon került sor. Az ejtőernyősök a továbbiakban együttműködtek a haditengerészeti deszant erőivel és részt vettek a magas hegyekkel borított sziget elfoglalásában.

Athén térségében 1944 október 12-én vetettek be egy brit ejtőernyős zászlóaljat a térségben tevékenykedő, egymással ellenséges görög irreguláris erők összetűzésének megakadályozására. Románia átállása miatt a **Görögországot** megszálló német csapatok erőik elvágásának megelőzése érdekében a gyors visszavonulás mellett döntöttek. A német haderő október 4-ig kiürítette **Athént**, majd néhány

---

²⁹ W. F. Craven – J. L. Cate: *The Army Air Forces in World War II*. the University of Chicago Press, Chicago, 1958 253. o.

napon belül az egész országot. Ezt követően az országban belpolitikai feszültségek alakultak ki a angolbarát és a baloldali beállítottságú ellenálló erők között. Mivel a baloldali irreguláris alakulatok voltak túlsúlyban, fennállt a veszélye **Athén** megszállásának. *A brit katonai felső vezetés egy hadtestet indított útnak azzal a feladattal, hogy szálljon partra Görögországban, és stabilizálja a belpolitikai helyzetet.* A hosszú hajóút miatt a partraszállásra csak 13-án és 14-én kerülhetett sor, így a brit katonai vezetők gyorsabb megoldást kerestek Athén megszállásának megelőzésére és térségének stabilizálására. 12-én a főváros melletti **Mégara** repülőtéren ledobtak egy ejtőernyőaszszlőaljat. Erre erős szélben került sor, ami növelte a szétszóródást és a sérülések számát. A földet érést követően a zászlóalj biztosította a repülőteret, ahova vitorlázó gépeken az ejtőernyős alakulat mozgékonyságának fokozása céljából gépjárműveket deszantoltak. A zászlóalj járművein bevonult Athénbe, ahol a partra szálló erők harcelőörseként hatékonyan avatkoztak be a zavargások felszámolásába, így nagy mértékben hozzájárultak a stabilitás megteremtéséhez.

1944 decemberében az Ardennekből a szövetségesek ellentámadásának segítésére alkalmaztak két, század erejű SAS csoportot. Emellett bekerítésben harcoló amerikai légideszant csapatok ejtőernyős és vitorlázógépes légi ellátására is sor került. Az ellentámadásra a németek 16-án megindított ardenneki offenzívájának kifulladására került sor. A december 24-én ledobott 186 fős SAS csoport feladata az amerikai VIII. hadtest bal szárnyon támadó erőinek támogatása volt. A csoport számos diverziós vállalkozást hajtott végre az **Ardennekből**, emellett sikeres felderítő tevékenységet folytatott. A másik század erejű csoportot december 27-én dobták le, amely tevékenységével a brit páncélos csapatok előretörését támogatta. *Az Ardennekből lezajlott hegyvidéki műveletekben áttételesen mindkét harcoló fél oldalán jelentős szerepet játszottak a légi szállítású alakulatok, illetve a légideszant technikával eljuttatott utánpótlás és a könnyű lövészgyalogságként bevetett légideszant csapatok.* A hadműveleti szintű meglepetést sikeresen megvalósító német támadás után az amerikai parancsnokok gyorsan mozgósítható tartalékként Angliából légi úton szállították a térségbe a **17. légideszant hadosztály** erőit, akiket azután **Metz** térségéből útba indítva könnyű lövészgyalogságként harcra is vetettek az **Ardennekből**. A két szövetséges ejtőernyős csoport mellett az Ardennekből került alkalmazásra az utolsó, ezred erejű német harcászati légideszant is. A szövetséges védelem stratégiai fontosságú pontjának számító **Bastogne** városát és a körülötte elterülő vidéket amerikai légideszant alakulatok, a **82. és a 101. hadosztály** védtek, bizonyítva a könnyű lövész erők megfelelő

állékonyságát statikus hegyi védelemben, akár harcokosi támadások esetén is. **A december 20-ától Bastogne-nál bekerítésben harcoló amerikai deszant-hadosztály hatékony védelmi harcát a szállító repülőgépekről december 23 és 27 között ledobott 95000 tonna élelem, fegyverzet, lőszer és egyéb ellátmány segítette.** Az ejtőernyős konténeerek mellett a nagyobb tömegű terhek katlanba juttatása érdekében **61** vitorlázó repülőgépet is bevetettek. A németek szintén légi ellátást alkalmaztak a **La-Gleize** térségében bekerítésben harcoló erőik utánpótlás-támogatása érdekében. A csapatok számára **20 Ju-52** típusú közepes szállító repülőgép dobott le ellátmányt ejtőernyőskonténeerekkel. A műveletek végső fázisában nagy szerep jutott a kiemelkedően magas bevetésszámot repülő szövetséges légierőnek a völgyekben és hegyi utakon összezsúfolódott, kitűnő célpontot nyújtó német erők felszámolásában.

Északkelet-Hollandiában 1945 április 8-án alkalmaztak az SAS állományából összeállított megerősített zászlóalj erejű harccsoportot az ellenség erőinek üldözésére és bekerítésére. A **700** fős ejtőernyős deszantot **Zwollétól** északra vetették be, azzal a feladattal, hogy foglaljanak el néhány jól védhető terepszakaszt. A deszant mozgékony-ságának fokozására, illetve a tüzérségi eszközök vontatására **18** Jeepet is deszantoltak. A légideszant művelet az **1. kanadai hadsereg** három nappal korábban, **Gronnihen** irányába megindított támadását segítette és gyorsította meg azzal, hogy a visszavonuló ellenséget megakadályozta egy újabb védelmi vonal kialakításában. A **SAS** alakulat ledobását követően sikeresen elfoglalták és megtartották a kijelölt terepszakaszokat. A deszant erői április 16-ig folytatták tevékenységüket a térségben, ezalatt közel **700** főnyi veszteséget okozva a német csapatoknak. Tevékenységükkel nagy mértékben hozzájárultak ahhoz, hogy az **1. kanadai hadsereg** sikeres támadását követően április 17-én elérte **Gronnihent** és jelentős német erőket kerített be.

1945. június 23-án az amerikai haderő a Luzon-sziget északi részén elterülő Appari kikötőváros birtokba vétele céljából alkalmazott zászlóalj erejű légideszant harccsoportot. A légideszant feladata a japán csapatok kivonásának megakadályozása volt. A deszant egy a japán erők bekerítése érdekében előre nyomuló szárazföldi ezred tevékenységét támogatta. A **Fülöp-szigetek** fővárosát, **Manilát** márciusra elfoglalták az amerikai csapatok. A **Luzon-sziget** északi részén azonban továbbra is jelentős japán erők álltak harcban, kihasználva az erdős-hegyes terep védelem számára kedvező lehetőségeit. A sziget északi részén védő japán csapatok helyzete akkor vált tarthatatlanná, amikor az amerikai erők április 26-án elfoglalták az észak felé vezető útvonalak

kulcsának számító **Baguio** városát, majd május 13-án a **Cagavan-folyó** völgyét lezáró **Balete-hágót**. A Jamasita tábornok parancsnoksága alatt védő, jelentős létszámú „**Sobo**” csoport ekkor megkezdte a sziget kiürítését. A japán visszavonulás fő iránya a **Cagavan-folyó** völgye volt, amelynek deltavidékén, **Appari** városának kikötőjéből tervezték a csapatok behajózását az északabbra lévő szigetek felé. A japán erők sikeres kivonása jelentős hatást gyakorolhatott volna a **Csendes-óceán szigeteiért** vívott harcok további menetére, ezért az amerikai katonai vezetés gyors ellenintézkedések foganatosítását határozta el: a „**Sobo**” csoport bekerítésében látta a megoldást. A sziget parti útjain már március óta haladt észak felé egy hadosztály erejű szárazföldi csoportosítás, sorra foglalva el a part menti kikötőket, **Vigant és Lacát**. A part menti utakon vezetett támadás végcélja szintén a sziget északi részén elhelyezkedő Appari kikötője volt. A siker azon múltott, hogy a kulcsfontosságú kikötővárost a japán, vagy az amerikai erők érik el előbb. **A katonai vezetés terve szerint zászlóalj erejű légideszanttal a kikötőváros gyorsan birtokba vehető**. A városi védelemben vonult légideszant megfelelően szívós kitartását feltételezve az tartható a szárazföldi erők beérkezéséig. A feladat végrehajtására a **11. légideszant hadosztály** erőiből kikülönített zászlóalj erejű harccsoport kapott parancsot. A harccsoport néhány ejtőernyős századból, egy ejtőernyős tábori tüzérütegből, illetve egy ejtőernyős műszaki zászlóalj néhány századából állt. Június 23-án, a hajnali órákban a harccsoport szállító repülőgépei felszálltak egy **Lipa** környéki repülőtérrel. A ledobásra, illetve a vitorlázó repülőgépek landolására 9 órakor került sor az **Apparihoz** közeli **Camalaniugan** tábori repülőtéren. A repülőtér birtokbavételét segítette egy hetek óta a környéken tevékenykedő ranger mélységi felderítő-diverziós század is. A rangerek felderítették és előkészítették a légideszant-egység leszálló zónáját, majd fogadták a deszant erőit és hasznos információkkal látták el őket³⁰. A deszant erői a sikeres földet érést követően menetet hajtottak végre Appari kikötője felé. A szárazföldi csapatok támadása a tervezettnél gyorsabban haladt, így az **Appari** felé támadó erők élén haladó ezred már a légideszant csapatok beérkezése előtt elérte a várost. A légideszant és a szárazföldi erők még ezen a napon birtokba vették a várost. A japán erők kivonása ezáltal megghiúsult. Egy héttel később az amerikai haderő már az egész szigetet ellenőrzése alá vonta, július 5-én pedig véget értek a harcok.

---

³⁰ Kőszegvári Tibor: Diverzió. Zrínyi Katonai kiadó, Budapest, 1984. 19. o.

Rangoontól délre 1945. május 1-én haditengerészeti deszant behajózásának biztosítása érdekében vetettek be egy brit (gurka) ejtőernyős zászlóaljat. Márciusban a jelentős veszteségeket szenvedett burmai japán haderő megkezdte déli irányú visszavonulását **Rangoon** kikötőváros irányába. A brit csapatok megkezdtek a japán erők üldözését, és követték azok mozgását a szárazföld belsejéből a part felé. Céljuk a japán csapatok bekerítése volt. Műveleteiket az esős évszak beköszöntéig be kellett fejezniük, mivel azután szinte lehetetlenné vált volna a csapatok mozgása. A brit erők élén haladó hadosztály előrenyomulása azonban – a japán ellenállás miatt – fokozatosan lelassult. Április végére nyilvánvalóvá vált, hogy a brit csapatok ebben az ütemben nem érhetik el a várost az esős évszakig. A katonai vezetés ebben a helyzetben **Rangoon** tenger felől kivitelezett megtámadása mellett döntött. Haditengerészeti deszantok elfoglalták **Ramree** és **Cheduba** szigetét, amelyeken repülőtereket hoztak létre. Kivívták a légi fölényt, majd támadásokat intéztek a város térségében harcoló japán erők, és a környező vizeken tevékenykedő japán flottaegységek ellen. A Rangoon megtámadására *kijelölt haditengerészeti deszant biztosítására egy ejtőernyős zászlóaljat vetettek be*³¹. A gurka ejtőernyőszászlóalj elfoglalta és biztosította a **Rangoon** folyó torkolatát, így a deszantot szállító hajók biztonságosan felúszhattak a városig. *Rangoont május 3-án foglalták el a szárazföld és a tenger irányából egyidejűleg támadó brit erők.*

1.10. Légideszant eljárás alkalmazása különleges műveleteknél

1941. február 10-én a dél-olaszországi Monte-Vulterino térségében üzemelő vízvezeték rendszer megsemmisítésére 59 fős ejtőernyős kommandó kapott feladatot. Az akció célja **Bari, Taranto, Brindisi** és **Foggia** vízellátásának megbénítása volt, az ott tartózkodó német és olasz erők tevékenységének akadályozására. A csoportot nagy hatótávolságú bombázó repülőgépek szállították a hegyekben elhelyezkedő vízvezetékrendszerhez. A fő csoportosítással párhuzamosan a vízvezetéktől távolabb két másik, kisebb egységet is ledobtak, amelyek látványos figyelemelterelő akciókat hajtottak végre a főerők zavartalan tevékenységének biztosítása érdekében. A **SAS** kommandó sikerrel végrehajtotta feladatát, a vízvezeték felrobbantották. Ezt követően a csoport 80 km-es menetet hajtott volna végre a tengerpartig, ahol egy

---

³¹ John Davison: A csendes-óceáni hadszíntér napról napra. Hajja és Fia könyvkiadó, Debrecen, 2005. 154. o. 167. o.

tengeralattjáró vette volna fedélzetére. Az erők kivonása azonban nem járt sikerrel.

1941. november 16-án Észak-Afrikában, öt német repülőter ellen alkalmaztak 62 fős állománnyal bevetett kommandó jellegű légi-deszantot. A SAS kommandó vállalkozása folyamán a század állományából kialakított 12 fős csoportokat a célobjektumoktól 30 km távolságban dobták le. A tervek szerint a csoportoknak rejtve kellett volna megközelítenie a repülőtereket, majd a repülőgépek megrongálását követően a meghatározott pontokon találkozva az együttműködő szárazföldi kommandó egységek ellenség mögöttes területeire behatoló gépjárműveivel, minél gyorsabban elhagyni a helyszínt. A kommandó ledobásának éjjelén azonban erős vihar tombolt, így az ejtőernyős csoportok szétszóródtak és nemcsak hogy feladatukat nem voltak képesek végrehajtani, de visszajuttatásuk is csak részben sikerült.

1942 február 28-án egy Észak-Franciaország területén üzemelő új típusú német lokátor műszaki fejlesztés szempontjából fontos alkatrészeinek megszerzése és a lokátor-állomás megsemmisítése érdekében alkalmaztak léideszant eljárással bevetett kommandót a britek. A feladat végrehajtására egy 119 fős csoportot dobtak le a lokátorállomás közelében. A szárazföld belsejéből érkező brit támadás meglepte a lokátorállomás német őrségét, akiket így kis veszteségekkel sikerült kiiktatni. A kommandó a továbbiakban is sikeresen hajtotta végre feladatát, kiszerezte a szükséges részegységeket, majd felrobbantotta a lokátor-állomást. A kommandó erőit a tengerpart irányába vonták ki, a haditengerészet torpedóvető-csónakjaival.

1943. július 12-én, a szövetségesek szicíliai partraszállásának támogatására SAS kommandót vetettek be Észak-Szicíliában, Cataniától északra. A csoport egyik részének feladata az ellenséges híradó rendszer bénítása, a vezetékes hírközlési eszközök, illetve a Catania és Messina között futó vasútvonal megrongálása volt. A kommandó másik részének az ellenség oszlopait, illetve főhadiszállását kellett volna támadnia. A kommandó éjszakai ledobását követően számos problémával küszködött. Az erős szélben szétszóródott állomány, nem találta meg a konténerekben ledobott felszerelés egy részét, a fellelt eszközök többsége viszont a földet érsnél összetört. A rádiók is működésképtelenné váltak, így viszont a továbbiakban lehetetlen volt a csoport légi ellátása. Feladatuk végrehajtását megelőzően keveredtek harcba német erőkkel, így nem sikerült rejtve megközelíteniük a kijelölt célokat. Az állomány egy része német fogságba esett.

Olaszországban 1943. szeptemberétől 1944 januárig a szövetséges csapatok előrenyomulásának támogatására vetettek be ejtőernyős kommandókat. **1943. szeptember 7-én a Spezia és Genova közötti területen alkalmaztak 14 fős SAS kommandó.** A kommandó feladata a vasútvonalak rombolása volt. A csoport sikerrel hajtotta végre robbantási feladatait, a megrongált pályatesten számos vonat kisiklott. **Október 2-án Ancona és Pescara között vetettek be 61 fős SAS kommandót** hadifoglyok kiszabadítására. A kommandó október 6-ig tevékenykedett az ellenség mögöttes területein és ezalatt 50 szövetséges hadifoglyot szabadított ki. **1944. január 7-én Olaszország keleti partvidékén alkalmaztak ejtőernyős SAS kommandót** a szövetséges hadműveletek támogatására. Feladata vasútvonalak rombolása volt **Pisarótól** északra. A csoport sikerrel hajtotta végre robbantási feladatait, azonban állománynak egy része fogságba esett.

1943. november 17--én és február 16-án a Norvégiában üzemelő német nehézvíz-üzem megsemmisítése érdekében hajtottak végre a britek kommandó vállalkozásokat légideszant technikával. Az üzem **Rjukan** térségében, a hegyek között elterülő, **1000** méter magas fennsíkon működött. A brit kommandó támadását megelőzően ejtőernyővel a célterületre juttatott norvég ügynökök – képzett hivatásos tisztek és mérnökök – végeztek alapos felderítést az üzem közelében. A megszerzett információkat rádión közvetítették a brit parancsnokság felé. **A brit titkosszolgálati szervezet, a SOE (Special Executive Operations) által vezetett felkészülés folyamán a kijelölt kommandó állománya makettek és fényképek segítségével készült fel a feladat végrehajtására.** **November 17-én az első támadás** folyamán két vitorlázógépen **30** fős támadó csoportosítást kíséreltek meg eljuttatni a célterületre. Az északi hegyvidéken uralkodó rendkívül mostoha időjárási körülmények között azonban az egyik vitorlázógép vontatókötele elszakadt, a másik, a célobjektum térségében leoldott gép pedig hegynek ütközött. Az atomfegyver-program szempontjából kulcsfontosságú üzem addig is jól szervezett őrzését ekkortól a németek még jobban megerősítették. **A második kommandó-vállalkozásra február 16-án** került sor. Ekkor **6** főből álló ejtőernyős csoportot vetettek be. A csoport a sikeres földet érést követően menetet hajtott végre az üzem felé, és egyesült a már ott állomásozó felderítő erőkkel. **A kommandó 28-án a kábelcsatornán keresztül behatolt az üzembe és felrobbantotta a kulcsfontosságú berendezéseket, illetve megsemmisítette a nehézvíz-készletet.** A csoport több hónapos, a norvég ellenállás által segített rejtett tevékenység után tért vissza brit területre.

1944. június 6-án és 7-én, a szövetségesek normandiai inváziójának támogatására hajtott végre ejtőernyős kommandó bevetéseket a SAS állománya. A gumibábuk ledobásával megoldott megtévesztési műveletet a brit légideszant csapatok **D-napon** végrehajtott bevetésének leírásakor már ismertettük, mivel ez a bevetés – habár a különleges hadviselés erőivel és módszereivel került végrehajtásra – a hagyományos légideszant erők műveletének szerves részét képezte. A **D-napon** nagy mélységben bevetett **SAS** csoportok alábbiakban ismertetett tevékenysége akadályozta az ellenséges tartalékok előrevonását a partraszállási zóna felé.

Június 6-án 160 fős csoportosítást dobtak le Bretagneban, Vannes térségében, amelynek feladata ellenálló csoportok szervezése és irányítása volt, az ellenség hírközlésének bénítására, illetve mozgásának akadályozására. A csoportot másnap **további 54 fő ledobásával** erősítették meg. Mozgékonyágát négy ledobott Jeep biztosította. Helyi ellenállókból és egy csendőrszázadból három zászlóaljzat szerveztek, és támadásokat indítottak a német erők ellen. A németek megkísérelték a SAS csoportosítás bekerítését és felszámolását, a szövetséges légierő rádióan irányított vadászbombázói azonban sikeresen gátolták ezt az akciót. Végül egy Pontivy környéki rejtékhelyről tovább folytatták tevékenységüket. **Ugyancsak 6-án kezdte meg működését egy 144 fős SAS csoportosítás Dijontól nyugatra, 300 km mélységben.** Támogatásukra 9 felfegyverzett, páncélozott Jeppet, aknavetőket és **57 mm-es** páncéltörő ágyúkat is ledobtak. A kommandó robbantási akcióival **20** vasútvonalat rongált meg, **6** vonatot siklatott ki, **70** tehergépkocsit semmisített meg, emellett tevékenysége folyamán hozzávetőleg két századnyi német katonát likvidált. Ez a csoportosítás egészen szeptember elejéig folytatott diverziós tevékenységet az ellenség mögöttes területein.

Egy harmadik, 116 fős SAS csoport Észak-Bretagne területén kezdte meg működését, szintén a normandiai invázió első napján. Feladatuk az inváziós partszakasz felé előrevont német erősítések mozgásának akadályozása lett volna, tevékenységüket azonban nagy mértékben hátráltatta a francia ellenállás helyi erőinek gyengesége. Mindössze **30** francia ellenállót sikerült felfegyverezni és harcoló erővé szervezni. A csoport végül összetűzött a német erőkkel, közel két századnyi veszteséget okozott az ellenségnek, **32 fő** saját veszteség mellett.

A „D” napon bevetett negyedik, 56 fős SAS csoportosítást Dél Franciaország területén, Vienne környékén dobták le, 300 km mélységben. A csoport mozgékonyágának biztosítása céljából néhány **Jeppet is ledobtak ejtőernyővel.** Feladatuk szintén a német tartalékok elő-

revonásának akadályozása volt, amelyet több-kevesebb sikerrel teljesítettek. A rejtékhely berendezését követően, a csoporthoz további ledobott SAS erők csatlakoztak. A **Poitires**-ba tartó fővonalai vasúti pályát két helyen is felrobbantották, egy másik vonalon pedig kisiklattak egy katonai szerelvényt. Egy **Normandia** felé tartó tartályvonatot is felderített a csoport, és rádión célra vezette a légierő csapásmérő gépeit. A csoport felszámolására közel egy hónapos tevékenységet követően tetek kísérletet a német csapatok, részben sikerrel, **36** fős veszteséget okozva a SAS erőknek.

A június 6-án bevetett összességében zászlóaljnyi különleges hadviselés erők méretükhöz képest jelentős sikereket értek el, közel hadosztály méretű erőt szerveztek az ellenállás erőiből. Sikerrel rombolták az ellenség tartalékainak előrevonása szempontjából létfontosságú közlekedési kapacitásokat, így jól kiegészítették a három „hagyományos” légideszant hadosztály műveleteit. Késleltették a páncélos tartalékok kijutását az első két nap folyamán rendkívül sebezhető szövetséges hídfőbe, ami különösen a hídfő belső oldalát védő, könnyű fegyverzetű légideszant csapatok szempontjából volt kiemelkedő fontosságú.

Normandiában 1944. július-augusztus folyamán, a szövetséges csapatok előrenyomulásának támogatására és a visszavonuló német erők mozgásának akadályozására alkalmaztak SAS kommandókat. Július 19-én 22 főt dobtak le Argentan térségében felderítési feladatokkal. A felderítő csoport egy hónapot töltött az ellenség mögöttes területein. *Július 25-én, Párizstól dél-keletre, Rambouiller* térségében egy 7 fős ejtőernyős csoportot juttattak el a német vonalak mögé **Rommel tábornagy** likvidálására. A vállalkozás eredménytelen volt. *Augusztus 17-én egy 102 fős SAS csoportot dobtak le ejtőernyővel Rouentől délre.* A csoport feladata a német erők visszavonulásának akadályozása volt, amelyet tíz napos önálló tevékenységének ideje alatt sikerrel oldott meg. *Augusztus 5-én Finistierre-nél* dobtak le egy SAS csoportot. A csoport sikeresen akadályozta az ellenséges erők mozgását, emellett elfoglalt és a felrobbantástól megvédett két viaduktot is.

1944. július és augusztus folyamán a Loire völgyében is számos ejtőernyős kommandó akcióra került sor. Július 16-án egy 65 fős SAS kommandót dobtak le ejtőernyővel Nantes térségében. A csoport eredményes felderítést végzett, számos vasúti robbantást hajtott végre, 200 járművet és egy zászlóaljnyi német erőt semmisített meg. Több hónap időtartamot töltöttek az ellenség mögöttes területein. *Július 28-án egy 22 fős csoportosítás* ledobására került sor **Le Mans** mellett. A cso-

port feladata a visszavonuló ellenség mozgásának akadályozása lett volna, a kedvezőtlen körülmények miatt azonban tevékenységük eredménytelen maradt. **Július 31-én egy újabb 23 fős SAS csoportot** dobta le ejtőernyővel ugyanebben a térségben. Ez a csoport már eredményesen zavarta a visszavonuló ellenséget, emellett 150 fő hadifoglyot szabadított ki. **Augusztus 3-án 59 fős SAS kommandót dobta le Angers térségében**, felderítési feladattal. Mivel a szárazföldi erők támadására végül a tervezettnél korábban került sor, a felderítő vállalkozás aktualitását veszítette. **A Loire völgyében végrehajtott SAS akciókat egy 318 fős, szokatlanul nagy létszámú, ugyanakkor kiemelkedően sikeres kommandó bevetés zárta Bourges térségében augusztus 29-én.** A SAS csoportosítás a visszavonuló ellenség oszlopait támadta, nagy sikerrel. Tevékenységük folyamán 2500 német foglyot ejtettek.

A Rhone és a Saone völgyében 1944. július-augusztus folyamán, a visszavonuló német erők mozgásának akadályozása és a szövetséges csapatok előrenyomulásának támogatása céljából vetettek be ejtőernyős SAS kommandókat. Július 23-án egy 58 fős csoport bevetésére került sor Metz térségében. A csoport feladata vasútvonalak rombolása lett volna, tevékenységük azonban kudarcba fulladt. **Július 27-én Dijontól észak-nyugatra vetettek be 58 főt**, ezek felderítési és kisebb diverziós feladatokat hajtottak végre, sikerrel. **Augusztus 12-én 91 főt dobta le a Vogézek térségében**, felderítési és robbantási feladatokkal, a térségben tartózkodó jelentős német csoportosítás azonban gátolta a sikeres tevékenységet. **Egy héttel később további 60 főt dobta le** erősítésképpen, ami lehetővé tette egy zászlóalj méretű német csoportosítás megsemmisítését. **Augusztus 13-án egy 86 fős kommandó került bevetésre Saone-et-Loire térségében.** A csoport sikerrel fékezte az ellenséges csapatmozgásokat, emellett segítette az ellenállók tevékenységét. **Ugyanezen a napon egy 107 fős egységet dobta le Auxerre-től nyugatra.** A kommandó részt vett egy 3000 fős német csoportosítás bekerítésében. **Augusztus 19-én egy 58 fős kommandót dobta le ejtőernyővel Champagne mellett**, akik sikerrel zavarták a német visszavonulást és jelentős veszteségeket okoztak az ellenségnek. **Augusztus 27-én 82 fős SAS csoportosítás ért földet a Vogézekben**, és az ellenállás erőivel egyesülve támadta eredményesen a német erőket.

1944. júliusa és augusztusa folyamán a Francia-középhegységben is több SAS kommandó akció történt. Egy 48 fős ejtőernyős csoport bevetésére került sor 1944. augusztus 3-án Poitiers környékén. A kommandó sikerrel bénította az ellenség vezetékes hírközlési rendszerét. **Augusztus 10-én 53 fős kommandót dobta le Nevers térségében.** Ez a csoport a visszavonuló ellenség oszlopait zaklatta volna,

de a saját erők lendületes előrenyomulása végül csak kevés időt hagyott erre. *Ugyanezen a napon, a Limoges-től nyugatra ledobott 24 fős kommandó* sokkal sikeresebben zavarta az ellenség mozgását és az ellenállással együttműködve likvidáltak egy századnyi német erőt is. *A következő napon a Correze mellett ledobott 91 fős kommandó* az ellenállással együttműködve ért el jelentős sikereket a német erők elleni rajtaütés folyamán. *Augusztus 13-án 28 fős kommandó* az ellenállás erőivel együttműködve sikerrel támadta az ellenség oszlopait Creuse körzetében. *Két nappal később egy 58 fős ejtőernyős csoport* szintén jelentős veszteségeket okozott a német erőknek Clermont-Ferrandtól északra.

1944. szeptemberében Belgium és Hollandia területén számos SAS akciót hajtottak végre. Belga területen, Liege-től keletre dobtak le 41 fős kommandót szeptember 2-án. A csoport a helyi ellenállás szervezésével és az ellenség hírközlési rendszerének bénításával foglalkozott, kevés eredménnyel. *Ugyanezen a napon hasonló feladatokkal a Meuse folyótól keletre is ledobtak egy 19 fős csoportot,* melynek tevékenysége szintén sikertelen volt. *Szeptember 16-án és 27-én két rajszintű felderítőosztágot dobtak holland területre,* amelyek többkevesebb sikerrel végezték feladatukat. Az egyik mélységi felderítőcsoport számos hasznos információt gyűjtött a német V-2 indítóállásokról. *A belga-holland határtól keleti irányba, a Rajna és a Moselle folyók összefolyásának térségében dobtak le 51 fős ejtőernyős csoportot szeptember 15-én.* A csoport az ellenséges híradórendszert bénította.

Észak-Olaszország területén 1944. decembertől 1945. áprilisáig vetettek be ejtőernyős SAS kommandókat. December 27-én 35 fős kommandó Genova és La Spezia között működött. A csoport a német hírközlési rendszert rombolta, illetve az ellenállókkal együttműködve hajtott végre akciókat. *Február 17-én 13 fős ejtőernyős kommandó támadta Verona térségében a Brenner-hágóhoz vezető vasútvonalat,* eredménytelenül. *Március 4-én Bologna térségében 50 fős kommandót dobtak le.* A csoport az ellenállás erőivel együttműködve mintegy **600** főnyi veszteséget okozott a német csapatoknak. Egy másik csoportot áprilisban dobtak le az olasz **Riviérán,** ahol az ellenállás erőivel egyesülve részt vettek **Alba** helyőrségének elfoglalásában.

Felhasznált irodalom:

1. A SAS Enciklopédia. Zagora Kft. Budapest, 2000.
2. **Anthony Hall:** D- Nap: Az Overlord hadművelet napról napra, Hajja és fia könyvkiadó, Debrecen, 2004.

3. **Anthony North- Ian V. Hogg:** Lőfegyverek könyve. Alexandra kiadó, Budapest. 1992.
4. **Barry Gregory:** The British Airborn Troops 1940-1945. Garden City, Doubleday, 1974
5. **Bombay – Gyarmati – Turcsányi:** Harckocsik 1916-tól napjainkig, Zrínyi, Budapest, 1999.
6. **Dombi Lőrinc:** Selyemkupolák: fejezetek az ejtőernyő történetéből. Zrínyi, Budapest, 1993.
7. FM 100-5 Tábori kézikönyv: Hadműveletek. Kiadja a MH Vezérkara, Bausz Kft, Budapest, 1997.
8. **Grant, R. R.:** A repülés évszázada. Magyar Könyvklub, Budapest, 2003.
9. **Hans Halberstadt:** Tüzérségi eszközök a középkortól napjainkig. Hajja és Fiai könyvkiadó, Debrecen, 2003.
10. **Hurley, Alfred F.:** Billy Mitchell: Crusader for Air Power. Indiana University Press, Bloomington, 1975.
11. **John Davison:** A csendes-óceáni hadszíntér napról napra. Hajja és Fia könyvkiadó, Debrecen, 2005. 154. o.
12. **Kershaw, Robert J.:** Hídfő: az arnhemi csata. Aquilla, 1997.
13. **Kováts – Lugossi – Nagy - Sárhidai:** Tábori Tüzérség. Zrínyi, Bp. 1988.
14. **Kőszegvári Tibor:** Diverzió. Zrínyi Katonai kiadó, Budapest, 1984.
15. **Kőszegvári Tibor:** Hadviselés a 21. században – elképzelések, elvek, erők és eszközök. ZMNE, Budapest, 1998.
16. **Kőszegvári Tibor:** Katonai stratégiák és doktrínák a hidegháború korszakában. ZMNE Egyetemi Kiadó, Budapest, 2000.
17. **Kőszegvári Tibor:** A nemzetközi terrorizmus elleni harc katonai területei és feladatai I. ZMNE, Budapest, 2003.
18. **Kurt Rieder:** Különleges egységek a III. Birodalomban. Vagadund kiadó, Budapest, 2004.
19. **Mrazek, James E.:** Fighting Gliders of World War II. St. Martin's Press, New York, 1982.

20. **Mucs Sándor – Kovalcsik József:** A légideszant csapatok fejlődésének áttekintése a két világháború között és alkalmazásuk a második világháborúban. Hadtörténelmi Közlemények, 1962. 2. sz. 3.-72. o.
21. **Poór István (szerk.):** Harckocsik és páncélozott járművek típuskönyve. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1980.
22. **Richard Townshend Bickers:** Military Air Transport – The Illustrated History. Osprey, London, 1998.
23. **Robert M. Bowen:** Vijjogó sasok között: a 101. légideszant-hadosztállyal Normandiától Bastogne-ig. Hajja és Fiai könyvkiadó, Debrecen, 2003.
24. **Ryan – Mann – Stilwell:** A világ különleges katonai alakulatai, Ventus Libro Kiadó, Budapest 2003.
25. **Ryan, Cornelius:** Messze volt a híd. Európa, Budapest, 1982.
26. **Scheich Vilmos:** Gerillák, diverzánsok, szabotőrök, különleges erők. Zrínyi kiadó, Budapest, 1971.
27. **Szabó József (főszerk.):** Hadtudományi lexikon Magyar Hadtudományi Társaság. Budapest, 1995.
28. **Szabó József (főszerk.):** Repülési lexikon. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1991.
29. **Szántai József:** Táborig tüzérség az első és a második világháborúban Zrínyi, Budapest. 1984.
30. **Száva Péter (szerk.):** Szemelvények a burzsoá katonai teoretikusok műveiből. A páncélos háború elméletének képviselői: Liddel Hart, Fuller, De Gaulle. ZMNE Egyetemi Kiadó, 1972.
31. **Terry White:** A világ elit katonái. Zrínyi, Bp. 1992.
32. **Tóth Loránd:** Ejtőernyős deszant. Zrínyi kiadó, Budapest, 1987. 8. o.
33. **Turcsányi Károly:** Az ember – haditechnika rendszer a tudományos technikai forradalomban, Honvédelem, 1988/8.
34. **W. F. Craven – J. L. Cate:** The Army Air Forces in World War II. the University.
35. www.M22airborne.com/light_tank_locust.htm (2004. 09.)